Илм—ўзни билмакдир

МАЪРИФАТ

معرفت

MARIFAT

Халқ зиёлилари газетаси | 1931 йилдан чиқа бошлаган | 1993 йил 17 ноябрь, чоршанба | № 69 (6580). Баҳоси сотувда эркин нархда.

«СЎМ—КУПОН» МУОМАЛАГА КИРДИ

КЕЧА «ЙИЛ ЎҚИТУВЧИСИ» РЕСПУБЛИКА КЎРИК-ТАНЛОВИ ИШ БОШЛАДИ

ЭРТАГА РЕСПУБЛИКА ЎҚУВ-МЕТОДИКА МАРКАЗИДА ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ТАЪЛИМИ МУЗЕЙИ ОЧИЛАДИ

БАНК БОШҚАРУВИ ЙИҒИЛИШИ

Шу йил 13 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки бошқарувининг кенгайтирилган йиғилиши бўлди. Йиғилишда миллий банкнинг вилоятлардаги шохобчалари раҳбарлари ва мутахассислари қатнашдилар. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг халқ депутатлари Сирдарё вилояти кенгаши сессиясида ва яқинда республика Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган йиғилишда сўзлаган нутқида ўртага қўйилган вазифалар муҳокама қилинди, банкнинг тўққиз ой мобайнидаги фаолиятига якун ясалди ва 1993 йил охиригача қилинадиган ишлар белгилаб олинди. Шунингдек, Ўзбекистон Республикасида миллий валютанинг жорий этилиши муносабати билан банкнинг бўлимлари айниқса аниқ ва уюшқоқлик билан ишлаши зарурлигига алоҳида эътибор қаратилди.

ЎзА.

АТОҚЛИ ОЛИМНИ ХОТИРЛАБ

Республикамиз жамоатчилиги атоқли олим, академик Обид Содиқов таваллудининг 80 йиллигини кенг нишонламоқда. 15 ноябрь куни Алишер Навоий номидаги санъат кошонасида ана шу санага бағишланган хотира кечаси бўлди. Уни республика Фанлар академиясининг Президенти М. Салоҳиддинов очди. Академия вице-президенти А. Холмуродов олимнинг ҳаёти ва фаолияти тўғрисида маъруза қилди.

Сўзга чиққанлар Обид Содиқовнинг республикамиз илм-фани тараққиётига, илмий кадрлар тайёрлаш ишига қўшган улкан ҳиссаси, ажойиб инсоний фазилатлари ҳақида гапирдилар.

Хотира кечасида республика Бош вазирининг ўринбосарлари М. Қорабоев ва Б. Ҳамидов қатнашди.

Кеча санъат усталари ва ижрочи ёшлар концерти билан якунланди.

ЎзА.

Муаллим ёш кўнгилларга фақат илм уруғини сепибгина қолмай, балки ватанпарварлик, одамийлик, меҳнатсеварлик, жўмардлик, меҳр-шафқат каби инсоний фазилатларни ҳам тарбиялайди. Ота-она вужуд меъмори бўлса, муаллим қалб меъморидир.

Ислом КАРИМОВ

ҲАР БИРИ МАКТАБ САРВАРИ

Шу кунларда «Йил ўқитувчиси» республика кўрик-танлови қизғин давом этаяпти. 19 ноябрь куни ғолиб ким эканлигини билиб оламиз. Ҳозирча таҳририятимиз берган уч саволга жавоблари орқали беллашувда иштирок этаётган вилоят ғолиблари билан яқинроқ танишиш, уларнинг дил сўзларини ўқиш, ўзлари ҳақида муайян тасаввур ҳосил қилиш имконига эгамиз.

Албатта, башорат таваккал иш. Лекин, шу нарса аниқки, «Йил ўқитувчиси» — бу сараларнинг сараси, ўз фанининг зукко билимдони, маҳоратли муаллим, болажон инсон. Шу билан бирга, кўрик-танлов мустақил юртимизнинг баркамол фарзандларини тарбиялашдек шарафли ишларида кўп сонли педагогларимиз учун маънавий рағбат, ижодий изланишларга иштиёқ уйғотиши шубҳасиздир.

(Республика кўрик-танлови иштирокчиларининг жавобларини газетамизнинг учинчи саҳифасида ўқийсиз).

САХОВАТ

МАКТАБГА-МИЛЛИОН

Янги ўқув йилининг бошланишида фермер Санақул Бозоров мактабимизга келиб, ўзининг ўқитувчи ва ўқувчиларга кўрсатажак ғамхўрликлари ҳақида гапирганди. Кўп ўтмай айтилган гаплар амалда кўрина бошлади. Дастлаб кам даромадли оила фарзандлари бўлган 10 нафар биринчи синф ўқувчилари номига жамғарма банкида дафтарча очилиб, уларнинг ҳар бирига 10 минг сўмдан пул қўйилди.

Санақул ака шу билан биргаликда чоракни «аъло»га тугатган ўқувчиларга 50 минг сўмдан, мактабдан чиққан республика олимпиадаси ғолибига эса 100000 сўм ажратди. Бу каби сийловлардан ўқитувчилар ҳам манфаатдор бўлишди. Энг яхши ишлаган ўқитувчига чорак якунида 100.000 сўм берилади. Ўқувчисини республика олимпиадасига чиқара олган муаллим эса 200.000 сўмга эга бўлади.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, «Ўқитувчилар куни» байрамида ҳам фермер саховат кўрсатиб, ўқитувчиларимизга 200000 сўм миқдорида совға берди. Албатта, бу эзгу ишни қилишга Санақул акани мажбур этган нарса — виждон. Қолаверса, эли, юрти болаларининг камолотини кўзлаб сарф этилган маблағлар Санақул ака учун савоб келтирса, мамлакатимиз учун миллионлар бўлиб қайтиб келади.

Ойнахол ХЎЖАМБЕРДИЕВА,
Жарқўрғон туманидаги 31-мактаб директори.

8 декабрь— Ўзбекистон Республикаси Конституцияси куни

БАЙРАМГА ҲОЗИРЛИК

Мамлакатимиз ҳаётидаги катта умумхалқ байрами — мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституцияси қабул қилинган куннинг бир йиллигини нишонлашимизга саноқли кунлар қолди. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 20 октябрдаги «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган куннинг бир йиллигини нишонлаш тўғрисида»ги қарори халқимизга янада баланд руҳ бахш этмоқда. Фуқароларимиз ҳаётимиз қомусида белгиланган мақсадлар амалга ошаётганлигини кўриб қувонмоқдалар, аниқ натижалардан севинмоқдалар, Қонуннинг беқиёс аҳамиятини ўз турмуш тарзларида ҳис қилмоқдалар. Шунинг учун барча соҳаларда ватанпарварлик намуналарини намоён этишга интилмоқдалар.

Халқ таълими тармоғининг ходимлари ҳам бу кунни маориф ва маънавият соҳасида янги-янги ютуқлар билан қаршилашга аҳд қилганлар. Умумхалқ байрамини нишонлаш муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳайъати ҳамда Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси Республика қўмитаси Президиуми «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси кунини нишонлаш тўғрисида» махсус қўшма қарор қабул қилдилар.

— Мустақил давлатимиз Конституцияси республикамизда яшайдиган барча халқлар ҳаётида чинакам тарихий аҳамиятга молик воқеадир, — дейилади қарорда. — Халқнинг хоҳиш-иродаси, унинг бевосита иштироки билан қабул қилинган ҳаётимиз қомусида Ўзбекистон Республикасининг мустақил ички ва ташқи сиёсат олиб бориши, ўзининг барча фуқаролари манфаатини ҳимоя қилиши, уларга ҳуқуқ ва эркинликлар кафолоти бериши, халқ фаровонлигини ошириб бориши, оналик ва болаликни давлат томонидан муҳофаза қилиниши, ҳар бир киши билим олиш ҳуқуқига эгалиги белгилаб қўйилган. Ўтган қисқа вақтдаёқ бу мақсадларнинг амалий натижаси кўзга кўринмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Президентининг халқ таълими ходимларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялашга қаратилган қатор Фармонлари ҳам Қомусимиздан келиб чиқадиган натижалар маҳсулидир.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилингандан кейин ўтган давр мобайнида халқ таълими тизимида уни ҳаётга татбиқ ва тарғиб этишда бир қатор эътиборли ишлар амалга оширилди. Жумладан, таълим муассасаларида 34 соатлик «Ўзбекистон Республикасининг Конституцион ҳуқуқ асослари» факультатив курслари жорий этилди. Умумтаълим фанлари дарсларида Конституцияни ўрганиш бўйича методик тавсиялар ишлаб чиқилиб, жойларга етказилди. Янги ўқув йилининг биринчи соатлари Ўзбекистон Конституцияси дарслари деб эълон қилинди ва ўтказилди. Ҳозирги пайтда педагогика ўқув юртлари, илмий-тадқиқот институтлари олимлари, турли ташкилотлар, таълим муассасалари ходимлари томонидан ҳаётимиз Қомусини тарғиб қилишга қаратилган муҳим ишлар изчил давом эттириляпти.

Қўшма қарорга биноан, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси кунини муҳим ижтимоий-сиёсий ҳодиса ва қутлуғ сана сифатида муносиб нишонлаш, уни тарғиб қилишга қаратилган тадбирлар белгиланди. Шунингдек, Республика Халқ таълими вазирлигида тадбирларнинг бажарилишини таъминловчи ишчи гуруҳ тузилди.

Тадбирларда қайд этилганидек, республика тасарруфидаги ташкилотларда, вилоятларда, Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармасида, педагогика ўқув юртларида, барча таълим муассасаларида умумхалқ байрамига бағишланган тантанали кечалар ўтказилади, конференциялар, ҳуқуқий саводхонлик соатлари ва кунлари, учрашувлар, давра суҳбатлари ташкил этилади. Халқ таълими вазирлиги тасарруфидаги таълим муассасаларида махсус дарс соатлари Конституциямиз мазмунини, демократик моҳиятини ва тарихий аҳамиятини талқин этишга ва уни тарғиб қилишга бағишланади. Республика ўқув-услубиёт марказида ўтказиладиган «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва халқ таълими» мавзуидаги илмий конференция ҳам худди ана шу мақсадни кўзда тутади.

Тадбирларда ҳуқуқшунос олимлар, халқ депутатлари билан учрашувлар, «Ёш ҳуқуқшунослар» II Республика олимпиадасини ўтказиш, Қомусимизни, Ўзбекистон давлат рамзларини, халқимиз ҳаётидаги катта ўзгаришларни тарғиб этувчи бурчаклар, кўргазмалар ташкил этиш, плакатлар, буклетлар, китобчалар чиқариш белгиланган.

Қўшма қарорда қайд этилганидек, вазирлик тасарруфидаги мактабларда, ҳунар-техника ва педагогика билим юртларида, педагогика олий ўқув юртларида, ўқитувчилар малакасини ошириш институтларида, мактабдан ташқари муассасаларда Конституциямизни ўрганиш учун методик тавсиялар, «Давлат ва ҳуқуқ асослари» фани бўйича 10-11-синфлар учун «Ўзбекистон Республикасининг Конституцион ҳуқуқ асослари» факультатив курсларини давом эттиришнинг мавзуий режалари жойларга юборилади. Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлар халқ таълими бошқармалари, Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси, педагогика ўқув юртлари, республика тасарруфидаги ташкилотлар, жойлардаги халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмалари қўмиталарига шу йил 15 ноябргача Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмуни, демократик моҳияти ва тарихий аҳамиятини очишга ҳамда уни тарғиб этишга қаратилган аниқ тадбирларни ишлаб чиқиш ва жойларга етказиш вазифаси топширилди.

Шунга эришиш лозимки, амалга ошириладиган ҳар бир тадбир ёшларнинг ҳаётимиз Қомусини чуқур тушуниб етишига, уни ҳурматлашга, унга қатъий амал қилишга хизмат қилсин, ёш авлодда Ватанга, эл-юртга, қонунларимизга меҳр-муҳаббатни оширсин.

ЎЗБЕКИСТОН — ТУРКИЯ ШАРТНОМАЛАРИ АМАЛДА

ОНАДЎЛИ—ИЛМ МАСКАНИ

Мустақиллик туфайли бугунги кунда турли давлатлар ҳамкорлигида янги-янги илм масканлари очилмоқда.

Маориф бўйича Ўзбекистон ва Туркия давлатлари ўртасида тузилган шартномага кўра, Қашқадарё вилоятида очилган илк ўзбек—турк Онадўли мактаб-лицейи ҳам шундай билим ўчоқларидан биридир.

Қаршида янги қурилган икки қаватли кўркам бино — Нодирабегим номи билан аталувчи 1300 ўринли 34-ўрта мактаб вилоят ҳокимлигининг қарорига мувофиқ мактаб-лицейга айлантирилди. Унга турк фуқароси Рўзи афанди ХИЗР ОҚИН ўғли раҳбарлик қилмоқда. Биз у билан янги билим масканининг фаолияти, келажаги ҳақида суҳбатлашдик.

— **Бу ерга келишдан олдин Ўзбекистон ҳақида қандай тасаввурга эга эдингиз? Биз томонга келиш нияти қандай туғилди?**

— Мустақиллик боис ҳукумат бошлиқларимиз ўзаро борди-келди қилдилар. Азалдан бир-бирига яқин бўлган ўзбек—турк миллатлари ўртасида ўзаро ҳурмат, бир-бирини қўллаб-қувватлаш, иқтисодий кўмаклашиш каби улуғ ниятлар, тадбирлар амалга ошмоқда, янги-янги шартномалар тузилмоқда. Бизларга ҳам, сизларга ҳам кенг йўл очилаётир.

Илгари биз Имом Бухорий, Баҳоуддин Нақшбанд, Амир Темур, Улуғбек, Аҳмад Яссавий, Алишер Навоий каби дунёга машҳур улуғ зотларни, Бухоро, Самарқанд, Хива, Тошкент сингари тарихий шаҳарларни билардик, холос. Сўнгги пайтларда Туркияда Ўзбекистон ҳақида тарихий китоблар босилгач, халқингиз билан яқиндан танишиш имкониятига эга бўлдик. Мен эса гўзал диёрингизни кўрмоқ, бобокалонларимиз хоки пойи теккан улуғ тупроқни тавоф қилмоқ ниятида бу ерга келдим.

Туркияда Ўзбекистонга келиш учун 3 минг ўқитувчи қатнашган танловда муовиним Ниҳот Ўзган иккимиз ғолиб чиқдик. Иккаламиз ҳам турк тили ва адабиёти мутахассисимиз. Мен Трамзон университетини тугатганман. Туркияда ҳам мактаб мудири эдим.

— **Лицейга бу йил қанча ўқувчи қабул қилинди? Улар кўпроқ қайси йўналишларда илм олишади?**

— Ота-оналардан 800 га яқин ариза тушди. Биз сентябрь ойи ўрталарида ўтказилган тест синовлари орқали иқтидорли, қобилиятли юз ўқувчини танлаб олдик. Синовларни ўтказишдан олдин тушунтириш ишларини олиб бордик. Қашқадарё вилоят халқ таълими бошқармаси раҳбарлари бизга 840 савол тайёрлаб беришди. Синовларнинг муваффақиятли ўтишида вилоят халқ таълими ходимлари малакасини ошириш институтининг ўқитувчи ва услубиётчилари ҳам катта ёрдам бердилар.

Олдимизда катта вазифалар турибди. Ёшлар бир йил мобайнида инглиз ва турк тилларини, лотин алифбосини ўрганадилар. Шу аснода умумий фанлар ҳам ўқитиб борилади. Бир йилдан сўнг ўқиш жараёни ихтисосларга бўлинади. Ўқувчилар қизиқишларига қараб риёзиёт, физика, кимё, мусиқа, адабиёт каби қатор соҳаларга йўналтирилади. Асосан инглиз тилида сабоқ оладилар. Ижтимоий фанлар ҳам ўқитилади.

— **Ўқувчиларнинг яшаш шароитлари, дам олишлари қандай бўлади?**

— Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов муаллимларга, болаларга катта ғамхўрликлар кўрсатаётган экан. Иншооллоҳ, биз Туркиядаги тажрибаларимизни бу жойда ҳам қўллаймиз. Ҳозир бизга берилган мактаб биносидаги шароит талабимизга унчалик жавоб бермайди. Шунга кўра, ўқув залларини, хоналар кўринишини қайта мослаштирамиз, яъни ўқув қуроллари, компьютерлар, лингафонлар ўрнатамиз.

Ўқувчиларимизнинининг моддий таъминоти чоралари ҳам кўриб қўйилган. Талабаларимиз бўш вақтларида дарс тайёрлайдилар, турли спорт мусобақаларида қатнашадилар. Лицей-мактабимизда мусиқа, рассомчилик, театр тўгараклари ишлайди, ҳар хил кечалар ўтказилади. Бухоро, Самарқанд, Хива каби тарихий шаҳарларга саёҳатлар уюштирилади.

Ҳозир юртингизда иқтисодий қийинчиликлар кўп. Аммо бу ўткинчи ҳол. Мен Ўзбекистон икки-уч йил ичида энг ривожланган давлатлар қаторидан жой олишидан умидворман.

— **Дарсликлар, дастурлар таъминоти қандай? Талабалар ўқишни битиргач, қандай имтиёзларга эга бўладилар?**

— Турк тили бўйича дарслик ва дастурларимизни ўзимиз билан олиб келганмиз. Бошқалари ҳам тайёр. Ўзбекчаларини вилоят халқ таълими бошқармаси етказиб бераяпти.

Болалар 11-синфгача ўқиб, белгиланган ўқув дастурини тугатгач, диплом оладилар. У билан дунёнинг хоҳлаган университетига имтиҳон орқали кириш ҳуқуқига эга бўладилар. Агар битирувчиларимиз Туркия университетларидан бирига кирсалар, уни битиргунча ҳамма харажатни Туркия давлати кўтаради.

— **Лицей муаллимларининг умумтаълим мактаби ўқитувчиларидан устунлиги, имтиёзлари нимада?**

— Биз танлов йўли билан ўз фанининг билимдони бўлган, болаларга том маънода устозлик қила оладиган муаллимларни саралаб, шартнома асосида ишга қабул қилдик. Асосий ўқитувчилар, эҳтиёжга қараб, Туркиядан келади. Мақсадимиз ўзбек-турк муаллимлари ҳамкорлигида ёшларни билимли қилиб вояга етказиш, халқларимиз ўртасидаги дўстликни, маориф соҳасидаги тажрибаларни янада мустаҳкамлаб, маърифат камари ила икки халқ авлодини бир-бирига яқинлаштиришдир.

Суҳбатдош
Баҳром МАҲМУДОВ.

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИДА

БОЗОР КОНЦЕПЦИЯСИ

Қизиқ, бозорнинг ҳам концепцияси бўладими? Бўлар экан-да! Бу мустақил Ўзбекистоннинг ҳозирги шароити тақозо қилаётган энг муҳим масалалардан бири.

Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида маънавият ва мафкура ўқувининг навбатдаги йиғилиши шу масалага бағишланди.

Йиғилишни Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг биринчи муовини Бахтиёр Назаров қисқача кириш сўзи билан очди. Шундан сўнг иқтисод фанлари доктори, профессор Аҳмаджон Ўлмасов «Бозор иқтисодига ўтиш концепцияси» мавзуида маъруза қилди.

Докладчи ўз сўзида бозор иқтисодиётига ўтишда давлатнинг роли, бозорнинг оснёча усули, аҳолини иқтисодий жиҳатдан ҳимоя қилиш, мулкни хусусийлаштиришда бозорнинг иштироки ва бозор иқтисодиётининг йўл-йўриқларини амалий ва назарий жиҳатдан таҳлил қилди.

Мавзу юзасидан қизғин баҳслар, савол-жавоблар бўлди.

Ўз мухбиримиз.

МУАЛЛИМНИНГ МАОШИ ҚАНЧА?

Давлатимиз раҳбарияти бозор муносабатларига ўтилаётган ҳозирги шароитда меҳнаткашларни, энг аввало, бюджет ҳисобидаги ташкилотларни, жумладан, халқ таълими ходимларини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишга катта эътибор бермоқда. 1993 йилнинг ўзида Ўзбекистон Республикаси Президентининг иш ҳақи, стипендиялар ва нафақаларни ошириш тўғрисидаги 6 та фармони чиқди. Шу мақсадлар учун халқ таълими тизимига қўшимча 70 миллиард сўмга яқин маблағ ажратилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, йил мобайнида жумҳуриятимизда энг оз иш ҳақи 2000 сўмдан 16.200 сўмга етди. Бундай шароитда ойлик иш ҳақини тайинлашнинг ягона тамойилларини ва ҳисоб-китоб ишларини бир андозага солиш катта аҳамият касб этади.

Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 26 декабрда қабул қилган қарорига мувофиқ, 1993 йил 1 январидан жорий этилган меҳнатга ҳақ тўлашнинг ягона тариф сеткаси амал қила бошлади. Республика Халқ таълими вазирлиги, Меҳнат вазирлиги, Молия вазирлиги, халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмалари Марказий қўмитасининг мутахассислари томонидан халқ таълими тизими бўйича ҳам ягона тариф сеткаси ишлаб чиқилди. Мазкур тариф сеткасига кўра, ўз малакасини, тариф коэффициентини билган ходим уни 16.200 сўмгача оширилган энг оз иш ҳақига кўпайтириб, ўзининг мансаб окладини аниқ белгилаши мумкин.

Президентимизнинг 1993 йил 13 октябрдаги Фармонидан сўнг Халқ таълими вазирлиги ҳамда «Маърифат» газетаси таҳририятига жойларда лавозим окладларини нотўғри белгилашаётгани ҳақида маълумотлар кела бошлади. Вазирлик халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмалари Марказий Қўмитаси билан биргаликда жойларга дарҳол шу масалага оид тушунтириш хатлари юборди. Бироқ олинаётган ахборотлар вилоят халқ таълими бошқармалари ва уларнинг шаҳар ҳамда туман бўлимлари бу борада ҳамма жойда ҳам зарур тушунтириш ишлари олиб бормаётганидан дарак беряпти. Шу муносабат билан қуйидагиларни маълум қилмоқчимиз:

Республика Президентининг 1993 йил 13 октябрь Фармонидан кейин биринчи тоифали ўқитувчининг ойлик ставкаси 31.320 сўмни 13.500 сўм X 2,32 (тариф коэффициенти), иккинчи тоифали ўқитувчиники 28.215 сўмни (13.500 X 2,09), олий маълумотли ўқитувчиники 25.380 сўмни (13.500 X 1,88) ташкил этади.

Педагог мутахассислар етишмаётгани сабабли республика бўйича ҳар бир педагогик кадр ўртача 1,32 ставка иш билан таъминланган. Шунга кўра, биринчи тоифали ўқитувчининг ойлик иш ҳақи 41.100 сўмни, иккинчи тоифали ўқитувчиники 37.240 сўмни, олий маълумотли мутахассисники эса 33.500 сўмни ташкил этаяпти. Бу ўз навбатида Ўзбекистон Президентининг 1993 йил 13 октябрдаги Фармонига берилган шарҳда ўз ифодасини топганди. Бошқа педагогик ходимларнинг ойлик маошлари ҳақида ҳам шундай фикрланса, тўғри бўлади.

Президентимизнинг жумҳурият тараққиёт йўлининг беш тамойилидан бири бозор иқтисодиёти шароитида аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишдир. Иш ҳақининг энг оз миқдори ойига 16.200 сўм қилиб белгиланиб, маошлар ўртача 1,2 баравар оширилгани ҳақидаги Фармон шу йилнинг ўзидагина бу борадаги олтинчи фармондир. Шунга мувофиқ, 1993 йил 1 ноябрдан биринчи тоифали ўқитувчининг ойлик маоши 37.584 сўмга, иккинчи тоифали ўқитувчиники 33.858 сўмга, тоифага эга бўлмаган олий маълумотли мутахассиснинг иш ҳақи эса 30.456 сўмга етди. Педагогик таъминланиш (педнагрузка) ҳажми 1.32 ставка эканлигини назарда тутсак, бу кўрсаткичлар мутаносиб равишда 49.610 сўм, 44.692 сўм ва 40.200 сўмни ташкил этади.

1993 йилда ўқитувчиларга тўланадиган қўшимча ҳақнинг барча турлари уч марта — 1 июлдан 1,5 баравар, 1 октябрдан 1,2 баравар, 1 ноябрдан 1,2 баравар оширилди. Демак, 1993 йил 1 ноябридан бошланғич синфларда синф раҳбарлиги учун қўшимча ҳақ 325 сўм, юқори синфларда — 495 сўм, педагогика билим юртлари ва ҳунар-техника билим юртларида 325 сўм қилиб белгиланди. Дафтар текширганлик учун I—IV синфларда 240 сўм, юқори синфларда, педагогика ҳамда ҳунар-техника билим юртларида она тили ва рус тили фани бўйича дафтар текширишга 325 сўм, математика фани бўйича 240 сўм, чет тили бўйича 170 сўм қўшимча ҳақ тўланади. Мактабларда кабинет раҳбарлиги учун ҳамда ҳунар-техника билим юртларидаги умумтаълим фанлари бўйича кабинетлар учун 170 сўм қўшимча ҳақ берилади.

Кейинги пайтларда коммунал хизмат — электр қуввати, иссиқлик ва газ таъминотидан фойдаланиш ҳақи ҳам анча ошди. Шу боис республика Президенти фармонларида халқ таълими ходимлари учун бир қатор имтиёзлар белгиланган. Улар коммунал хизматлар учун ҳақ тўлашдан қишлоқ жойларда 100 фоиз, шаҳар ҳудудларида 50 фоиз озод этилади. Ҳолбуки, ҳисоб-китобларга қараганда, шу йилнинг ноябригача бўлган нарх-наво бўйича бюджет ҳисобидан коммунал хизматдан фойдалангани учун қишлоқ жойларда тўрт кишилик битта оила учун 3,5 минг сўм, шаҳар ҳудудида эса 1,5 минг сўм сарфлаш кўзда тутилган. Бинобарин, тежалган бу маблағни амалда халқ таълими ходимининг ойлик маошига қўшилган ҳақ деса ҳам бўлади. Таъкидлаш жоизки, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларининг бирортасида ҳам халқ таълими ходимлари бу каби салмоқли имтиёздан фойдаланмайдилар.

Мактаблар таҳлили халқ таълими ходимларини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишга оид кўрсатма ҳужжатларнинг, тушунтириш хатларининг жойларга зарур даражада етказилмаётганини кўрсатмоқда. Шунга кўра, биз вақти-вақти билан матбуот орқали бу борадаги саволларга жавоб бериб боришни лозим топдик.

Зеро, ҳар бир киши ўз ҳақ-ҳуқуқини тўла билган тақдирдагина ишининг самараси юксак бўлади.

Муртазо СУЛТОНОВ,
Ўзбекистон Халқ таълими вазирининг муовини.

Сўранг—жавоб берамиз

(МУШТАРИЙЛАРНИНГ САВОЛЛАРИГА ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ МЕҲНАТ ВА ИШ ҲАҚИ БЎЛИМИ МУТАХАССИСИ Т. ЛАНИНА ЖАВОБ БЕРАДИ).

САВОЛ: Мактабда мусиқа фанидан тўгарак раҳбариман. Тўгаракка 40 киши олишни мажбурий деб айтишмоқда. Оқибатда истеъдодсиз ўқувчилар ҳам аъзо бўлишиб, ҳеч бир натижа бермаяпти. Раҳбаримиз эса 40 ўқувчидан битта кам бўлса ҳам тўгаракни ёпамиз, дейди. Ҳозирча 20 ўқувчи ариза берди. Тўгарак раҳбари имкониятга қараб ўқувчи қабул қилиши керак эмасми? Мактабдаги ўқувчи сони қанча бўлса бу тўгаракка қанча ўқувчи қабул қилинади? Шунингдек, тўгарак дарс соати учун конспект ёзиш шартми ёки йўқми?

М. МАРДАЕВ.
Сурхондарё вилояти Бойсун тумани.

ЖАВОБ: Амалдаги қонунларга кўра, мактаб тўгараклари, шу жумладан, мусиқа тўгарагининг аъзолари сони ҳам аниқ чегараланмаган. Бироқ тўгаракда, мактабдан ташқари муассасада бўлгани каби, камида 15 нафар ўқувчи бўлиши керак. Тўгарак раҳбарига тўланадиган ҳақ мактаб сметасидан ажратилиб, бу маблағ мактабдаги синфларнинг миқдорига боғлиқдир. Агарда бу ажратма етмаса, тўгарак раҳбарининг ишига тарбиячи штати лавозими ҳисобидан ҳақ тўлаш ҳам мумкин. Бундай ҳолда тўгарак аъзоларининг сони 30—40 киши, яъни куни узайтирилган гуруҳда бўлгани каби бўлиши шарт.

САВОЛ: —Олий ўқув юртини имтиёзли диплом билан битирган ўқитувчиларга тоифа (категория) бериладими? Имтиёзли диплом билан олий ўқув юртини битирганлар қандай имтиёзларга эга бўладилар?

Р. БЎРОНОВ.
Сурхондарё вилояти Шўрчи тумани.

ЖАВОБ: Олий ўқув юртини имтиёзли битирганларга тоифа берилмайди. Ёш мутахассислар ишга жойлашгач, бир йил ўтгандан сўнггина аттестациядан ўтказилади ва унга малака талабларига мос бўлган тоифа берилади. Бунда олий ўқув юртини аъло даражада битирганларга ҳеч қандай имтиёз бериш кўзда тутилмаган.

САВОЛ: Қатор йиллардан бери ўқитувчи эдим. Шу йил апрель ойида ишлаётган мактабимдан болалар ва ўсмирлар ижодкорлик марказига ўтиб, тўгарак раҳбари бўлиб ишлай бошладим. Мактабдаги ишни ҳам давом эттирдим. 1993 йил 1 июндан иш ҳақини 2,5 баравар ошириш тўғрисида фармон чиқди. Ҳамма қатори мактабдан мени ҳам меҳнат таътилига чиқаришди. Мактабда май ойида ишламаганим учун менга 44 иш куни белгилашиб, эски тариф бўйича иш ҳақи тўлашди. 19 иш кунимга эса янги тариф бўйича ҳақ тўланиши айтишди. Таътил пулимни шундай ҳисоблашгани тўғрими?

Ш. ЮНУСОВ.
Андижон вилояти.

ЖАВОБ: Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1993 йил 27 майдаги Фармонига кўра, 1993 йил 1 июндан меҳнаткашларнинг ойлик иш ҳақи 2,5 баравар оширилди. Шу муносабат билан таътил кунлари учун июнь ва кейинги ойларга мўлжалланган отпуска пули ҳам қайтадан ҳисобланди. Ўзбекистон Президентининг 1993 йил 2 июнь Фармонига биноан эса, ойлик иш ҳақи яна 1,5 баравар ошди. Яна июль ва кейинги ойларга мўлжалланган таътил пули қайта ҳисобланди. Шу сабабли сизга берилган таътил пули тўғри ҳисобланади.

БОБУР ТАВАЛЛУДИГА БАҒИШЛАНДИ

Алишер Навоий номидаги кутубхонада Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 510 йиллигига бағишланган китобхонлар конференцияси бўлиб ўтди.

Ушбу анжуманда Бобурнинг ҳаёти ва ижоди, бобурийлар сулоласи даври маданияти, санъати, адабиёти ва меъморчилигига оид турли тилларда чоп этилган икки мингдан ортиқ дурдона китоблардан иборат ажойиб кўргазма ташкил этилди.

Кўргазмада Бобурнинг «Бобурнома» ва бошқа асарлари, таниқли шарқшунос олимларнинг темурийлар ва бобурийлар даври ҳаёти, адабиёти, санъати, архитектураси ҳақидаги илмий тадқиқотларига кенг ўрин берилган.

Китоб кўргазмаси билан бирга Бобур ва унинг авлодлари томонидан барпо этилган ҳашаматли сарой, масжид, макбара ва меъморчилик санъатининг юксак намуналари бўлмиш бошқа иншоотларни акс эттирувчи 80 дан ортиқ фотолавҳалар намойиш этилди.

Анжуман қатнашчилари ёзувчи Пиримқул Қодиров, таниқли олимлардан А. Қаюмов, С. Ғаниева ва Н. Бекмирзаевларнинг маърузаларини катта қизиқиш билан тингладилар. Ҳиндистоннинг Ўзбекистондаги элчиси жаноб Делип Меҳта қисқача нутқ сўзлаб, ушбу тадбир Ўзбекистон жумҳурияти ҳаётида, қолаверса, ҳинд ва ўзбек халқларининг дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлашда муҳим ўрин тутишини эътироф этди. У кутубхонага фил суягидан ишланган, четлари кумушдан ясалган Бобур суратини туҳфа этди.

Конференцияда Франциянинг Ўзбекистондаги элчиси маданият ишлари маслаҳатчиси жаноб Пьер Шувен ҳам қатнашди.

М. МУРТАЗОЕВА

Пойтахтнинг Мирзо Улуғбек туманидаги 275-мактабда янги ўқув йилидан 1-«А» синф ўқувчилари алифбесиз ўқитила бошлаганди. Иқтидорли болалардан ташкил топган бу синф ҳозир ўзлаштиришда намуна бўлмоқда.

Тасвирда: муаллима Мавжуда Ўзибоева мазкур синф ўқувчиларига сабоқ бераяпти.

Х. МИРЗАКАРИМОВ олган сурат.

ТЎГАРАКЛАР ИШЛАЁТИР

Избоскан тумани ўқувчилар уйида йигирмадан зиёд — бичиш-тикиш, каштачилик, дурадгорлик, машинкада ёзиш, радиотехника, киномеханика, мусиқа, ўймакорлик, ҳайкалтарошлик, шахмат-шашка, рақс каби тўгараклар фаол иш олиб бормоқда. Уларда 1060 нафар ўқувчи қатнашмоқда.

Дурадгорлик, бичиш-тикиш, каштачилик, киномеханика, ўймакорлик ва ҳайкалтарошлик тўгаракларида ўқувчилар тайёрлаган кўргазма ишларини сотув шохобчаларида кўпчилик қизиқиш билан харид қилмоқда. Ундан тушган 250 минг сўм маблағ ўқувчиларни рағбатлантиришга сарфланди.

Ш. КЕЛДИЕВ,
«Маърифат»нинг штатсиз мухбири.

Олий таълим: маънавият ва мафкура ўқуви

МУҚАДДАС ҲУҚУҚ

ИККИНЧИ МАҚОЛА

Мана, учинчи йилдирки, ҳур Ўзбекистонда истиқлол шамоли эсмоқда. Бунинг натижаси ўлароқ ижтимоий ҳаётнинг деярли барча жабҳаларида илдам одимлар қўйилмоқда. Бу, айниқса, сиёсий, иқтисодий ва маънавий соҳаларда намоён бўлмоқда. Салкам бир ярим асрлик сиёсий кишанбандликдан тинч йўл билан озод бўлган Ўзбекистонимизнинг овози жаҳон бўйлаб баралла янграмоқда. Ички ва ташқи сиёсатда ўз йўлимиз бор. Маънавий тараққиётимизнинг ўз мафкурасини яратаётирмиз.

Хўш, миллий истиқлол мафкурасининг асоси, хусусиятлари нималарда кўринади?

Менимча, миллий истиқлол мафкурасининг таркибий қисмлари қуйидагилардан иборат. **Биринчидан,** мустақиллик ҳис-туйғуси ва уни тўла идрок этиш. **Иккинчидан,** ўзбек миллий мафкураси. **Учинчидан,** кўп миллатли Ўзбекистон халқининг ватанпарварлиги.

Миллий истиқлол мафкураси она заминга бўлган муҳаббат, уни севиш, эъзозлаш, ардоқлаш ва юрт равнақи ҳақидаги ғоялар мажмуидир. Миллий истиқлол мафкураси жамиятдаги барча кишиларни, миллат ва элат вакилларини, ижтимоий-сиёсий куч ва гуруҳларни бирлаштирувчи муҳим омилдир. У ҳар қандай партиявий мафкурадан юқоридир. Миллий истиқлол мафкураси — мустақил миллий давлатчилик қуриш учун амалга оширилаётган ва кўп йилларга мўлжалланган ислоҳотлар, буюк келажагимизга ишонч руҳида суғорилган дастуриламал ғоялар ва ҳаракатлар мажмуидир. Миллий истиқлол мафкураси — бу ўзбек халқининг қон-қонига сингиб кетган имон ва инсоф, меҳр-оқибат, меҳр-шафқат, виждон ва андиша, ор-номус, бир-бирига ўзаро ҳурмат, она юртга, ўз элатига садоқат каби азалий ахлоқий-маънавий қадриятлар ҳақидаги ғоялар, қарашлар мажмуидир.

Яқин-яқинларга қадар «миллий мафкура» иборасини ишлатиш жиноят ҳисобланарди. Ўз миллатини севиш, миллий ютуқларидан фахрланиш, миллат йўлидаги саъй-ҳаракатлар «миллатчилик» тамғалари билан қораланарди. Ҳолбуки, миллийлик, миллатга мансублик — бу умумжаҳон тараққиёт қонуниятидир. Шукроналар бўлсинки, ўзбек халқи ҳар қанча истибдод, тазйиқу чеклашларга қарамай, тили, дини, маданияти, мероси илдизларидан узилиб қолмади.

Бинобарин, ўзбек миллий мафкурасининг негизини қуйидагилар ташкил этади: **биринчидан,** миллий ғурур, **иккинчидан,** ўзбек миллатининг асосий фазилатлари, **учинчидан,** буюк миллий-маданий меросимиз, ва ниҳоят, **тўртинчидан,** миллий онг ва дунёқараш.

Миллий маънавиятимиз, маданий меросимиз буюк куч эканлигига шак-шубҳа йўқ. Шунинг учун ҳам фақат маънавий тикланиш ва чинакам покланиш орқалигина биз ўз миллий мафкурамизни яратишимиз мумкин.

Ўзбек халқи ҳам, барча халқлар сингари асрлар мобайнида сақланиб-сайқалланиб келган миллий урф-одати, расм-русуми, удуми ва анъаналари, юриш-туриши, ғурури, ижтимоий-иқтисодий ҳаёти, дини, ҳуқуқий онги, бир сўз билан айтганда, маданий-маънавий дунёсига эга. Ўзбек халқининг маънавиятида миллатнинг ўтмиши, ҳозирги куни ифодаланиши билан бирга, оилавий ҳаёт учун, ҳар бир инсон учун у муҳим тарбиявий аҳамиятга моликдир. Чунки болаларимиз ана шу кўзга илинмас ҳис-туйғу ва онг, аждодлар хотираси ва узвийлиги таъсирида, она сути, она алласи билан маънавий озуқа, тарбия оладилар. Булар тил воситасида онгимизга кира боради. Буларнинг барчаси миллат маънавиятининг гултожидир.

Биринчидан, бизнинг юрт дунёга маданиятнинг барча соҳаларида юзлаб, минглаб жаҳоншумул улуғ зотлар, давлат арбобларини етиштириб берган. Умумбашарият маърифатпарварлигини яратишда буюк аждодларимиз бевосита иштирок этганлар, улкан ҳисса қўшганлар. Шунинг учун ҳам ўзбек миллий маданий мероси жаҳон маданиятининг таркибий қисмидир.

Иккинчидан, Ўзбекистон ўзининг чуқур давлатчилик негизларига эга, ўзига хос сиёсий-ҳуқуқий маданий мерос соҳибидир. Эрамиздан бир неча юз йиллар олдин, бизнинг ҳудудимизда давлат-ҳуқуқий институтлар ва қарашлар тараққий этган. Мовароуннаҳрда ислом маърифатига, ҳуқуқшунослиги — фиқҳ, шариатга ва умуман, жаҳон ҳуқуқий маданиятига улкан ҳисса қўшган фиқҳлар — юристлар яшаганлар.

Учинчидан, ҳудудимизда жойлашган 9 мингдан зиёд тарихий, маданий, меъморий ёдгорликлар ўзбек халқининг беқиёс маданий меросининг намуналаридир. Уларни таъмирлаш, тиклаш, сақлаб қолиш ва келажак авлодларга етказиш ҳар биримизнинг маънавий, қолаверса, инсоний бурчимиздир. Шунинг учун Асосий Қомусимизнинг 49-моддасида «Фуқаролар Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб асрашга мажбурдирлар», дейилган. Бу борада ушбу конституциявий қоидани ривожлантириб, «Маданий меросни ҳимоя қилиш тўғрисида» махсус қонун қабул қилинса, нур устига нур бўлур эди.

Хуллас, миллий истиқлол мафкурасининг узвий қисмини бой маданий меросимиз ташкил этади. Маънавиятимиз хазинаси дурдоналаридан баҳраманд бўлиб тарбияланган соғлом авлод руҳан тетик, баркамол бўлиб voяга етиши шубҳасиздир.

Кўҳна ва навқирон ўзбек давлати азалдан Буюк Ипак йўли, яъни савдо-сотиқ, маданият, турли динлар кесишган заминда жойлашган. Шунинг учун машҳур карвонсаройларда доимо турли миллат вакилларининг турли тиллардаги суҳбатини эшитиш мумкин бўлган. Тарихан бизнинг ўлкада аҳоли турли динларга эътиқод қилган. Аммо уларнинг ўзаро тинч-тотув, осойишта турмуш кечиришининг энг муҳим омили она тупроққа ҳурмат, садоқат, муҳаббат бўлган. Ватанпарварлик туйғуси барча-барчани жипслаштирган.

Таваллуд топган заминга ҳурмат тариқасида улуғ аждодларимиз ўз исмлари охирига туғилиб ўсган жой номини қўшиб айтганлар: Хоразмий, Бухорий, Термизий, Фарғоний, Марғилоний, Фаробий, Яссавий, Югнакий, Беруний ва бошқалар. Бу киндик қони тўкилган ерга — она-Ватанга бўлган амалий садоқат тимсолидир. Улар шу йўл билан ўз Ватанини, юртини, маданияти, фанини, санъатини бутун жаҳонга тарғиб қилганлар. Бу ноёб ватанпарварлик намунасидан келиб чиқиб, ҳар биримиз туғилган жойимизнинг — Ўзбекистонимизнинг буюк келажагини амалда яқинлаштириш учун баҳоли қудрат меҳнат қилмоғимиз керак.

Ўзбекистон мустақил демократик ҳуқуқий республика. Ҳуқуқий мафкуранинг мақсади келажаги буюк бўлган Ўзбекистон давлатини барпо этишдир. Қонун устиворлиги, ҳуқуқга бўлган ҳурмат ва давлатнинг келажагига ишонч — ҳуқуқий мафкуранинг асосий вазифасидир.

Биз демократик, дунёвий, ҳуқуқий давлат қуришни истаётганлигимизни халқ аниқ билиши керак. Бундай фуқаролик жамиятида ҳар бир шахс учун, кимлигидан қатъи назар, муносиб турмуш шароити яратиб берилади.

Ўзбекистон ҳудудида давлатчилик ва ҳуқуқ тарихи ўзининг чуқур илдизларига эга бўлиб, қадим-қадим даврларга бориб тақалади.

Тарихий тараққиётнинг айрим босқичларида республикамиз ҳудуди йирик давлатлар таркибига кирган бўлса, айрим босқичларда унинг ҳудудида бир неча мустақил давлатлар мавжуд бўлган. Ўзбек давлати пайдо бўлиши ва тараққий этиши солномаси қуйидагича:

Сўнгги тарихий маълумотларнинг гувоҳлик беришича, эрамиздан аввалги биринчи минг йилликда ҳозирги Марказий Осиё ҳудудида 20 га яқин қабила бўлиб, улар бир неча қабилалар иттифоқига бирлашган эдилар. Булар орасида бир неча сақ қабилаларини бирлаштирувчи массагетлар иттифоқи алоҳида мавқеи билан бошқалардан ажралиб турган. Туркий халқлар, жумладан, ўзбек халқининг чуқур илдизлари ана шу массагетларга бориб тақалади.

Тарихий манбаларда эрамиздан аввалги XV—XII асрларда Марказий Осиё ҳудудининг асосий қисми Оссурия давлати таркибида бўлганлиги, мустақил Хоразм давлати ҳақида маълумотлар учрайди. Эрамиздан аввалги VI асрнинг ўрталарида Марказий Осиёда Аҳмоний подшоҳларининг ҳукмронлиги ўрнатилади. Эрамиздан аввалги IV асрнинг иккинчи ярмида хоразмликлар, кейинчалик сақ қабилалари мустақилликка эришади.

Эрамиздан аввалги IV асрнинг охирги чорагида Хоразм давлатидан ташқари бутун Марказий Осиё македонияликлар томонидан босиб олинади. Искандар Зулқарнайн вафотидан сўнг Марказий Осиё ҳудуди Салавкийлар давлати таркибига киритилади. Эрамиздан аввалги III аср ўрталарига келиб Грек-Бактрия подшолиги ташкил топиб, унинг таркибига Бактрия, Сўғдиёна, Марғиёна ва Паркана (Фарғона) киради. Кейинчалик Ўрта Осиё ҳудудида Хоразм давлати билан чегарадош бўлган Тоҳиристон давлати ташкил топади. Кўп ўтмай у кичик-кичик давлатларга бўлиниб кетади.

Эрамизнинг I—IV асрларида Марказий Осиё ҳудуди Кушон подшолиги таркибида бўлди, IV асрнинг охирги чорагида Марказий Осиёда кичик-кичик давлатлар ташкил топди. V аср ўрталарида Марказий Осиё Эфталитлар давлати томонидан босиб олинди. VI асрнинг охирги чорагидан араблар босиб олгунгача Марказий Осиё Ғарбий Турк ҳоқонлиги таркибида бўлди.

VIII аср бошларида Марказий Осиёда араблар ҳукмронлиги ўрнатилди. Араблар бизнинг ўлкани Мовароуннаҳр деб атадилар. IX аср охири X аср бошларидан X асрнинг иккинчи ярмигача Ўзбекистон ҳудудида сомонийлар, X асрнинг иккинчи ярмидан қорахонийлар, XI аср бошларидан салжуқийлар ҳукмронлик қилдилар. XI аср бошларида Хоразм ғазнавийлар томонидан босиб олинди. XII асрнинг ўрталарида Мовароуннаҳрни қорахонийлар ўзига бўйсундирди. XII асрда Хоразм яна мустақилликка эришди. XIII аср бошларидан XIV асрнинг 60-йиллари ўрталаригача Мовароуннаҳрда мўғуллар, XV аср охирларигача Темур ва темурийлар, XVI асрдан шайбонийлар ҳукмронлик қилдилар. XVI асрнинг охирида Ўзбекистон ҳудудида Бухоро, Хива, XVIII аср бошларида Қўқон хонликлари ташкил топди. Марказий Осиё XIX асрнинг иккинчи ярмида Русия томонидан босиб олинди. Қўқон хонлиги тугатилди. Туркистон генерал-губернаторлиги ташкил қилинди. Бухоро ва Хива хонликлари устидан Русия протектората ўрнатилди. Ҳудудимиз Туркистон ўлкаси деб атала бошлади.

1917 йилда «қизил империя» ҳукмронлиги ўрнатилиб, Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси тузилгандан сўнг Ўрта Осиё ибораси қўлланила бошланди.

Демак, бизнинг ёш мустақил ўзбек давлатимиз ўзида кўҳна Сўғдиёна ва Хоразмдан бошлаб сомонийлар, хоразмшоҳлар, Темур ва темурийлар давлатларининг давлат бошқарув тажрибасини, қадимий халқимизнинг бутун тарихий тажрибасини ҳамда унинг ўз миллий давлатига эга бўлиш каби асрий орзуларини, яъни ҳозирги ўзбек давлати умумжаҳон ва миллий давлатчилик тараққиёти қонуниятларини ўзида узвий равишда мужассамлаштиради. Ўзбек давлати ўзининг салкам 3 минг йиллик тарихига эга.

Ўзбекистон Оврупа ва Осиё маърифатпарвар дунёсини, цивилизацияларини бирлаштирувчи буюк халқаро йўллар кесишган заминда жойлашган. Маърифатпарварлик борасида маънавиятимиз шаклланa бошланганига камида 2,5 минг йил бўлган. Ўзбеклар ғоят кўҳна ва кўпдан-кўп негизга — саклар, массагетлар, сўғдлар, салифхид ва кўп қабилали туркларгача бўлган ғоят қадимий ва чуқур илдизли миллат ҳисобланади. Уларнинг авлод-аждодлари бундан минг йил муқаддам шу тупроқда ўтроқ бўла бошладилар. Ўзбек элати шаклланишида ўтмишда араблар ва форс-тожик маданияти намоёндалари, XIII—XIV асрлардаги мўғуллар ҳамда XV—XVI асрлардаги Чингизхоннинг Чиғатой улуси мўғуллари ўзларининг бевосита таъсирини кўрсатганлар. Бу масалага янада чуқурроқ қарайдиган бўлсак, ўзбекларнинг ота-боболарига, аждоду авлодларига ҳиндлар, хитойлар, греклар томонидан ҳам маданий таъсир бўлганини кўриш мумкин. Таъбир жоиз бўлса, элат тарзида шаклланган бу ўзига хос гиламда уйғурлар, арманлар, лўлилар ва ўнлаб бошқа нисбатан кам сонли миллий жамоаларга тааллуқли, дарҳол кўзга ташланмайдиган маданий иплар ҳам тўқилганлигини айтиш керак. Йигирма асрдан кўпроқ даврдан бери Бухоро, Самарқанд ва бошқа шаҳарларда бизнинг авлод-аждодлар билан бирга яҳудийлар яшаган ва яшаб келишмоқда. X асрдан XV асргача Мовароуннаҳр шаҳарларида талайгина христиан-несторианлар ҳам яшаганлар. Ислом қабул қилингунга қадар мўғул ҳукмдорлари оммавий равишда уларга ҳомийлик қилганлар.

XIX аср охирида Туркистон халқлари орасига руслар ва рус маданияти кишилари қўшилди. Буларнинг ҳаммасига аниқ тарихий ва миллий ўзига хослик шароитида миллий давлатчиликнинг ва ҳуқуқий тизимнинг табиий туғилиши ва ривожланиши гувоҳдир.

Инсон ҳуқуқлари ва демократия каби жаҳоншумул ҳодисаларга доир тушунчамизни аниқловчи асосий тамойиллар — бу миллий давлат манфаатларига, халқимизнинг ўзига хослигига, унинг анъаналарига мувофиқлик, унинг суверенитетини чуқур ҳурмат қилишдир. Жамиятимизда инсон ҳуқуқлари фақат қонунлар билан эмас, балки халқнинг ўз-ўзини англаши, унинг эзгулик соҳасидаги ахлоқий тажрибаси, меҳмондўстлиги билан ҳам мустаҳкамланади. Ўзбекистонда бутун шарқ цивилизациясига хос бўлган оилани ҳамма чоралар билан қўллаб-қувватлаш энг муҳим инсоний қадриятлардан бири бўлиб келган ва шундай бўлиб қолади. Инсон ҳуқуқларини тўлиқ қабул қилиш ва шахсии ҳурмат қилиш миллий маданиятимизни ва ёш давлатимизни бойитади.

Инсоннинг энг асосий ҳуқуқи — тинч яшашга бўлган муқаддас ҳуқуқи. Бу ҳуқуқни амалга ошириш — давлат ва жамиятни демократиялаштиришнинг дастлабки, энг муҳим шартидир.

Акмал САИДОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари доктори, профессор.

Республика кўрик-талови қатнашчилари

Мадаминжон САИДОВ, Андижон вилояти Асака туманидаги 36-ўрта мактабнинг кимё фани ўқитувчиси. 25 йилдан буён муаллимлик қилади. Спортнинг энг оммавий турларига қизиқади. Айниқса, бокснинг ашаддий мухлиси. Халқаро ўйинларни битта ҳам қолдирмай кузатиб боради. Бундан ташқари шеър ёзади.

1. Файласуф Арастудан «Шунча ўқиб нимани билдинг?» —деб сўрашганида «Ҳеч нарсани билмаслигимни билдим», дея жавоб қайтарган экан. Албатта, бу Арастудек машҳур файласуфнинг нечоғли камтарин инсон эканлигидан далолат. Мазкур кўрик-танловда иштирок этиш эса шахсан менга жуда кўп ўқиб-ўрганиш масъулиятини юклайди. Баҳонада ўз устимда тинимсиз ишлаганим, билимимга билим қўшганим қолади.

2. Муаллим билимдон, нотиқ, кенг дунёқарашли бўлмоғи лозим. Агар у шулар устида кўпроқ ишласа, қолган фазилатлар ўз-ўзидан туғилаверади. Ўқитувчидаги одиллик, самимийлик, фидойилик, лафзлилик каби фазилатларни қадрлайман.

Менинг бир дўстим бор: Камолиддин Ғафуров. Шаҳрихондаги 2-лицейда илмий бўлим мудири лавозимида ишлайди. Доимо унга ўхшагим келади. Чунки у мендан-да, омадлироқ. Бундай ажойиб инсонларнинг кўпини биламан.

3. Кейинги икки йилда «Маърифат» газетасига муносабатим тубдан ўзгарди. Унинг мазмуни яна ҳам яхшиланиб бораяпти. Шу сабабли газетанинг мунтазам ўқувчисига айланганман. Чет эл педагогикаси, тарихимиздаги номи унутилган улуғ муаллимлар, қатағон қурбонлари ҳақида ёритилаётган ҳам илмий, ҳам оммабоп мақолалар билан танишяпмиз. Айниқса, «Одобнома» рукни остида чиқаётган мақолалар, ёзувчи Сардор Маҳмуд қаламига мансуб «Ислом тарихи» асари менга ёқди.

Газетада ижтимоий фанларга оид мақолалар кўп босиляпти, табиий фанларга эса эътибор камроқ. Шундай таклифларим бор; кимё фани муаллимларининг иш тажрибалари тез-тез ёритилса.

Сарвар МУРОДОВ, Жиззах шаҳридаги Абу Райҳон Беруний номидаги иқтидорли ўқувчилар гимназиясининг физика ЭҲМ асослари фанлари ўқитувчиси, 16 йилдирки ҳаётини муаллимлик касби билан боғлаган. Беш фарзанднинг отаси. Санъатга ихлоси баланд. Рубоб, тор, доира чертишнинг ҳавосини олган.

1. Ҳар бир педагог ўз иш фаолияти давомида таълим ва тарбиянинг шундай услуб ва шаклларини танлаши кераккки, уларда халқимизнинг бой маданий мероси ҳамда умуминсоний қадриятлари ўз ифодасини топган бўлиши лозим. Ана шундай ижодкор ўқитувчилар билан бир даврада ҳамсуҳбат бўлиш, фикр ва тажрибалар алмашиш иштиёқи мени кўрик-танлов сари етаклади.

2. Ватанни севмоқ иймондандир, дейилган ҳадисларда. Бугуннинг муаллими шундай иймон соҳиби бўлиши жоиз. Шогирдларини ҳам Ватанни севмоқ йўлига етаклаш, уларни эл-юрт, Ватан равнақи йўлида ҳалол меҳнат қилишга тайёрлаш, ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялаш унинг муқаддас бурчидир.

Мен Жиззах вилояти ўқитувчилар малакасини ошириш институти физика ва астрономия фанларини ўқитиш услубхонасининг мудири, халқ ўқитувчиси Муроджон Ҳасановни ана шундай фазилатларга эга мўътабар мураббийлардан бири сифатида биламан.

3. «Маърифат» газетасини мунтазам ўқиб бораман. Чунки у ёш авлод тарбиячиларининг, халқимизга зиё тарқатувчи зиёкорларнинг газетасидир.

Мен газета саҳифаларида жумҳуриятимизда мактаб ислоҳотининг бориши ҳақида, маорифдаги янгиликлар, айниқса, халқимизнинг буюк алломалари ҳаёти ва илмий мероси ҳақидаги мақолалар бериб борилишини истардим. Чунки бундай нодир маълумотлар тўпламларини топиш анча мушкул. Шу билан бирга, мени ривожланган мамлакатларнинг таълим концепциялари, улардаги халқ таълими тизимининг қай тартибда тузилганлиги қизиқтиради.

Ақидахон ТУЛАГАНОВА, 1972 йилдан пойтахтимиздаги 197-мактабда адабиётдан сабоқ беради. Олий тоифали етакчи ўқитувчи, халқ таълими аълочиси. Уч фарзанднинг волидаси. «Қизил гул орасида» термасини яхши кўради. Қувноқ, ўзи изтироб чекаётган бўлса ҳам одамларга қувонч улашиш пайида бўлади. Бадиий адабиётни севади. Шахсий кутубхонасида 6 мингдан зиёд китоб бор.

1. Ўқитувчи ўқувчилари олдида касб маҳоратини, муаллим фаолиятининг кўп қиррали эканлигини намойиш эта олиши шарт. Шу жиҳатдан қараганда, шаҳар кўрик-танловида ўзига хос иш услубимни кўрсата билдим. Галдаги мақсадим республика «Ўқитувчи-93» кўригида ўз имкониятларимни намойиш этиш, янги дўстлар орттириш, уларнинг энг яхши тажрибаларини ўзлаштиришдир.

2. Бу савол мени анча ўйлантириб қўйди. Сабаби, биз ҳозирги куннинг эмас, келажак муаллимимиз. Педагог жамият тараққиётидан 10—15 йил олдинда юриши керак. Келажак кишисини тарбиялайдиган муаллим мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий талабига жавоб бера оладиган, умуминсоний қадриятларни ўқувчилар онгига сингдира билиш санъатини эгаллаган бўлиши лозим.

Ўқитувчилардаги ўқувчига ҳурмат билан қараш, уларни ўзининг кичик дўстлари деб билиш ва ёшлар қалбидан ўрин олишини уддасидан чиқа олиш каби фазилатларни қадрлайман. Пойтахтимиз ёшларига таълим бераётган Ҳамида Ибрагимова, Осиё Қаҳҳорова, Васила Омонова, Фотима Қосимовалар шундай ҳурматга сазовор кишилар жумласидандирлар.

3. «Маърифат» менинг энг яқин маслакдошим. Педагогик жараён муаммоларига дуч келганимда, «Маърифат»дан жавоб топаман. Рўзнома саҳифасида доимий «Ота-оналар, сизлар учун» рукнини ташкил этиш, унга кексалар ва катта ёшлилар диққатини ҳам тортиш керак. Бола тарбиясига оид мақолалар, ривоятлар бериб борилса.

Марҳабо ТОИРОВА, Самарқанд вилояти Каттақўрғон шаҳридаги 11-ўрта мактабда ўзбек ва рус тиллари фанидан сабоқ беради. Ўн бир йилдан буён муаллималик қилади. Мактаб хотин-қизлар қўмитаси раисаси. Уддабурон ташкилотчи. Қўшиқ айтиб ҳордиқ чиқаради. Зардўзликдан ҳам хабари бор. Тўрт фарзанднинг онаси.

1. Бирор фойдали иш қилсангу ўзингдан бўлак ҳеч ким билмаса, фақат ўзинг учун яшаётгандек бўлаверасан. Шу кунгача қилган ишларимни «кўз-кўз» қилиш учун имкон яратилибдими, бундан мен фойдаланишни маъқул топдим.

2. Ўқитувчи шундай бўлсинки, ўқувчиларсиз яшашни тасаввур қилолмасин, улар билан бирга бўлганда, лоқайдлик, ҳиссизлик муаллимдан бегона бўлсин. Нега деганда, ўқитувчининг умиди, орзуси, борлиғи, қувончи, бугунию келажаги шу болалар. Бундай хислатларни қолаверса муаллимлик касбига меҳрни биринчи ўқитувчим Сакина Шариповадан «юқтирган ман».

3. Тўғрисини айтсам, ўз фаним бўйича газетада берилаётган материаллардан нолимайман. Ҳар бир мақолани, хоҳ кичик, хоҳ катта бўлсин, олиб қўйиб, ундан машғулотларимда фойдаланаман.

Газетада республикада, қўшни давлатларда ва хорижий мамлакатларда рўй бераётган муҳим воқеалар ҳам мунтазам ёритиб борилса, фойдадан холи бўлмасди.

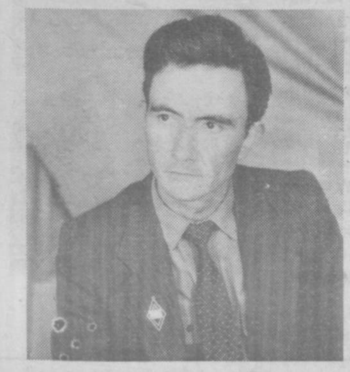

Йўлдош ЭРГАШЕВ, Бухоро вилояти Олот туманидаги 2-ўрта мактабда биологиядан дарс беради. Ўю хаёлларини расмга солиб, шеърда ифодалашга қизиқади. 1961 йилнинг 12 апрелида туғилганлиги учун ота-онаси унга Йўлдош деб исм қўйишган. Инсонларга тилагини у тўрт фарзандининг ва ўзининг исмига жойлаб, Умид(а)ли, Азиз ҳаётингизда Зуҳро юлдузидек порлоқ Зафарлар ҳамиша Йўлдошингиз бўлсин, дейди.

1. Ўқитувчи умр бўйи ўқийди ва ўқитади. Кўрик ўқиш, янада масъулият билан изланиш, ўрганиш, ўргатишда менга катта синов ва маҳорат мактаби бўлади. Ҳақиқий ҳаёт дарсини берган танлов орқали галдаги ишларим заминини яратиш, жонажон болажонларим қалбини қувончу илмга тўлдирадиган энг яхши педагогик маҳоратларни мужассамлаштириш ҳамда уларни фаолиятимга татбиқ қилиш асосий мақсадимдир.

2. Муаллим — камолот ичра кўзгу. Таниқли шоиримиз бечиз бундай демаган. Муаллим ўз камолотини ҳар томонлама ривожланган, юксак эътиқодли етук кишилардагина кўради.

Ҳозирги замон муаллими, умуман олганда устоз қалби маънан пок, инсонпарвар, асосийси, фидойи ва болажон бўлмоғи лозим. Марҳум устозим Қодир Қурбонов, устозларимдан Қурбоной Турсунова, Хурсанд Чориевалар шундай хислатлари билан менинг қадрдонларимга айланган.

3. «Маърифат» мустақил республикамиз муаллими тимсолини ўз саҳифаларида акс эттирмоғи лозим. Газетада кўпроқ миллий мактаб муаммолари, унинг дастлабки куртаклари, қишлоқ мактаби ва муаллими дарди, ҳаёти, таълим ва тарбиянинг долзарб муаммолари, уларнинг ечими, таълим тизимига кириб келаётган янгиликлар, Шарқ педагогикасининг энг муҳим жиҳатлари ҳақида мақолалар бериб борилса. «Шарқ педагогикаси дурдоналари», «Қишлоқ муаллими...» каби рукнлар ташкил қилинса.

Эркин ХОЛМУРОДОВ, Қашқадарё вилояти Касби туманидаги 1-мактабда она тили ва адабиёт фанидан ўқувчиларга 30 йилдан буён сабоқ бериб келаяпти. Болалар жону дили, уларсиз бир дақиқа ҳам яшолмайди. Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси аъзоси. Мусиқани севади. Мактабда ансамбль тузган. Сахий қалб эгаси. Кўрик-танловлардан тушган мукофот ва пулларини ўқувчиларига стипендия тарзида бераяпти. Эркин ака ўқитувчилар сулоласининг бошлиғи ҳамдир.

1. Кўрик-танлов ўқитувчиларни «чархлайди», яшириниб ётган янгиликларни юзага чиқаради. Танлов баҳона муаллим янгилик яратишга интилади, янги-янги кўргазмалар устида ишлайди. Натижада дарс ўтишнинг янги усуллари дунё юзини кўради. Демоқчиманки, вазирлик бошлаган ташаббусни қўллаб-қувватламоқ ва қутламоқ керак. Чунки у ўзимизнинг новатор ўқитувчиларни дунёга танитади.

2. Ҳозирги замон муаллими оддий, камтарин, каттаrange ликни билмайдиган, тиниб-тинчимайдиган инсон бўлиши шарт. Тинимсиз ҳаракат ва изланишлар ўз самарасини бермай қолмайди. Мен кўпинча ана шу тамойилга амал қиламан. Ҳамкасбларимдаги меҳнатсеварликни, ўғил-қизларга меҳрини бера олиш хислатларни ёқтираман. Мен билан дўст бўлган барча ўқитувчиларда тилга олинган фазилатлар бор...

3. «Маърифат» доимий ҳамроҳим, маслаҳатчим. Дарс ўтишнинг янги усуллари, бой тажрибаларни газетадан ўрганаман. Унга ижодий ёндашган ҳолда ҳаётда қўллайман. Ностандарт дарс ўтиш тажрибасини газетада ўқиганимдан кейин уни янада бойитган ҳолда вилоят адабиёт ўқитувчиларига, республика миқёсидаги йиғилишларда шундай дарслар ўтдим. Улар жуда яхши қабул қилинди

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ
ЙИЛ ЎҚИТУВЧИСИ

ҲАР БИРИ МАКТАБ САРВАРИ

1. «ЎҚИТУВЧИ-93» КЎРИК-ТАНЛОВИДА ҚАТНАШИШДАН МАҚСАДИНГИЗ?

2. ҲОЗИРГИ КУН МУАЛЛИМИ ҚАНДАЙ БЎЛИШИ КЕРАК? УНДАГИ ҚАЙСИ ФАЗИЛАТЛАРНИ ҚАДРЛАЙСИЗ, ШУНДАЙ МУАЛЛИМНИ БИЛАСИЗМИ?

3. «МАЪРИФАТ» ГАЗЕТАСИГА МУНОСАБАТИНГИЗ? УНИНГ САҲИФАЛАРИДА КЎПРОҚ ҚАНДАЙ МАҚОЛАЛАР ЁРИТИЛИШИНИ ИСТАЙСИЗ?

Мукаррам ИЗБОСАРОВА, Навоий шаҳридаги 2-мактабда ўқувчиларга биология фанидан дарс беради. Ўқитувчилик фаолиятини бошлаганига 19 йилдан ошди. Томорқасида мева-чева, сабзавот етиштиради. Бозордан ҳеч нарса харид қилмайди. Икки ўғилчасига ўзи кийим-кечак тикиб беради. Ёстиқдоши муҳандис.

1. Танловда қатнашиб, ўз тажрибам билан ҳамкасбларимга ёрдам қилган бўлсам, мақсадимга эришдим, деб ўйлайман. Айни чоғда вилоятимиздаги тажрибали муаллимларнинг яхши томонларини илғаб олганим ҳам орзуимнинг рўёби бўлди.

2. Ўқитувчи ўзида инсоний фазилатларни мужассамлаштириш баробарида ўқувчиларга ўргатаётган фанининг зукко билимдони ҳам бўлиши керак. Шундагина мақсадига эриша олади.

Мен одессалик ўқитувчи Гузикнинг, андижонлик Мамажон Абдурасуловларнинг дарс бериш услубларига ҳурмат билан қарайман. Менга биологияни қандай ўқитишни устозим — Хатирчи туманидаги 20-мактабда узоқ йиллар муаллималик қилган, ҳозирда нафақахўр Асия Ҳалимова ўргатган.

3. «Маърифат» бизнинг ҳаммаслагимиз. Унда кўтарилаётган муаммолар кишини ўйлашга, фикрлашга ундайди. Бироқ химия-биология каби фанларга оид қўшимча материаллар газетада кам чиқаяпти. Келгусида таклифим инобатга олинади, шу билан бирга янги турдаги таълим мактаблари — лицей, коллеж, гимназиялар ҳақида тўлиқроқ маълумотлар бериб борилади, деган умиддаман.

Башорат МУҲИДДИНОВА, Денов шаҳридаги 2-мактаб ўқувчиларига инглиз тилини ўргатади. Муаллималик қилаётганига 15 йил бўлди. Ўқитувчилар орасида енгил атлетиканинг узунликка сакраш тури бўйича мусобақа, бўлгудек бўлса, албатта у биринчилар қаторида. Рус, инглиз, тожик тилларида ёзилган бадиий адабиётларни бемалол ўқийди.

1. Муаллималик фаолиятимнинг бошланишидан то шу кунгача нимаики ўрганган бўлсам, уларни нафақат мактабда, балки туман, вилоят, қолаверса, республика миқёсида намойиш этиш, шу ниятда келган ҳамкасбларим тажрибалари эвазига бисотимни янада бойитиш мақсадида кўрик-танловда қатнашаяпман.

2. Ҳозирги замон ўқитувчиси ҳар томонлама баркамол, изланувчан, тадқиқотчи, маълум маънода санъаткор ҳам бўлиши керак. Мен ўқитувчиларнинг самимийлигини, ўзаро ҳурмат доирасидан чиқмаслигини қадрлайман. Ўзим ишлаётган мактабнинг она тили ва адабиёт фанлари ўқитувчиси Зулхумор Қоракулова, туман халқ таълими бўлими инспектори Назиржон Тўраев, шаҳримиздаги 1-мактаб инглиз тили ўқитувчиси Н. Линникларни шундай ажойиб ўқитувчилар сирасига қўшиш мумкин.

3. Газетангизни интизорлик билан кутаман. Унинг ҳар бир мақоласи мени жуда қизиқтиради. Газетада, имконият бўлса, инглиз тили фанига оид мақолалар, методик тавсиялар ҳам берилса. Биз, чет тили ўқитувчилари ҳам ўз таклифларимизни билдириб турар эдик.

Хўжамберган ҚУРБОНОВ, Қорақалпоғистон Республикаси Кегайли туманидаги 18-мактабда 18 йилдан буён ўқувчиларга математика фанидан сабоқ бериб келаётир. Дурадгор-уста. Миллий асбоблардан дутор ясашни билади. Дарсдан кейин ўқувчилар билан тўгаракларда бўлишни яхши кўради. Инсонлардаги камтарлик фазилатини қадрлайди.

1. «Йил ўқитувчиси» кўрик-танловида қатнашишдан мақсадим, — Ўзбекистон Республикаси вилоятларидан келган илғор муаллимлар билан тажриба алмашиш ва уларга ўз иш услубимни таништириш. Шунингдек, Қорақалпоғистон муаллимлари томонидан билдирилган ишончни оқлашдир.

Кўрик-танлов Ўзбекистон халқ таълимини юқори босқичга кўтаришга замин яратади, деб ўйлайман. Илгари В. Шаталов, С. Лисенкова, Амонашвилиларни тилдан туширмасдик. Энди ўзимизнинг Қ. Успанов, Я. Авлоқулов, М. Қаюмова каби шахсий иш услубига эга бўлган ўқитувчиларимиз бор. Бу танловда ҳам янги новатор муаллимлар юзага чиқиши шубҳасиздир.

2. Ҳозирги замон муаллими етук билимли, ўқувчилар руҳиятини яхши тушунадиган инсон бўлмоғи даркор. У ўз фанидан ташқари ҳар соҳадан хабари бўлиши керак. Машғулотларида миллий маданиятни, қадриятларимизни, урф-одатларимизни ўқувчилар онгига сингдириб бориши шарт, деб ўйлайман.

Ўз касбини севадиган, аччиқ-чучукларига бардоши етадиган ҳалол, катта-кичикни иззатлайдиган дўстларим — касбдошларим жуда кўп...

3. «Маърифат» газетаси мактаб ҳаётини, турмуш икир-чикирларини ҳамда методик мақолаларни кўпроқ бериб бориши керак. Чунки ўқитувчи кўпинча унга суянади.

Дилором ШУКУРОВА, Сирдарё вилояти Ш. Рашидов туманидаги А. Навоий номли 6-ўрта мактабда бошланғич синф ўқитувчиси. 1966 йил қавс ойининг еттинчи кунида таваллуд топган, бинойидек тикувчи, бўш пайтларида каштачилик билан шуғулланади. Муаллиманинг синфхонасига киргудек бўлсангиз, чиройли гулларни кўриб, баҳри дилингиз яйрайди.

1. «Йил ўқитувчиси» кўригида қатнашишдан мақсадим — ҳақиқий фидойилар қатори ўқитувчи устозлар изидан бориб, ўз билимим, касб маҳоратимни ошириш.

2. Ҳозирги кун муаллими, назаримда, ҳар қандай тазйиқ ва лоқайдликдан холи, мустақил ижодкор, болажон, касбининг устаси, бағри кенг ҳамда камтарин инсон бўлиши, ўз Ватанининг ўтмиш ва келажагига ақлан, юракдан содиқ бўлмоғи керак. Шу жиҳатдан қараганда, мен устозим Насиҳат Дўстназаровани рисоладаги ўқитувчи, деб биламан.

3. «Маърифат» газетаси севимли нашрим. Орзуим — газетада кўпроқ мулоҳазали, қадриятларимизга оид мақолалар, мустақил Ўзбекистонимизнинг келажаги учун билимдон, онгли инсонларни тарбиялашга ёрдам берадиган мақолаларни ўқиш.

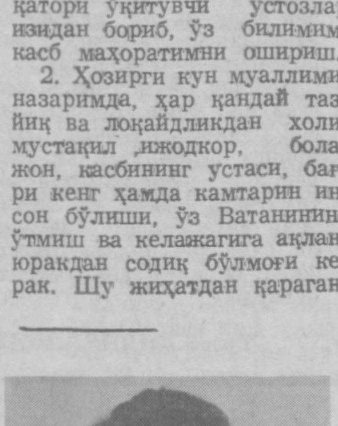

Муяссар ИНОЯТУЛЛАЕВА, Фарғона вилояти Ўзбекистон туманидаги 22-ўрта мактабнинг математика фани ўқитувчиси, 34 ёшда. Чеварликка қизиқади. Шеър ўқиб, маданий ҳордиқ чиқаришни хуш кўради. Гул парваришлаш энг севимли машғулотларидан.

1. Вилоят танловининг ғолиби бўламан, деб сира ўйламагандим. Кўрик-танловда ўқитувчилардан ниманидир ўрганиш, тажриба алмашиш, меҳнат натижаларини яна меҳнат билан юзага чиқариш мақсадида қатнашгандим. Беллашувда ўқитувчиларнинг ўқитувчиси шитирок этганини, синовлар мураккаб бўлганини алоҳида айтгим келади.

2. Фикримча, ҳар бир муаллим биринчи галда ўз фанини чуқур билмоғи керак. Акс ҳолда, обрў topолмайди. Айни чоғда бугунги кун муаллими шифокорлардек орасталикка, халқ зиёлиларига хос маданиятга эришмоғи лозим.

Шундай одамлар борки, барча билан бирдек ширин муомалада бўла олади. Мен муаллимдаги ана шу фазилатни жуда эъзозлайман.

Мактабимизда математика фани ўқитувчилари Муроджон Мамажонов ҳамда Кимёхон Алиева ишлашади. Уларни ўз фанининг билимдони, жонкуяри деса бўлади.

3. Газетада одоб-ахлоқ мавзусида, ўқитувчиларнинг тажрибаларини ёритиш борасида яхши чиқишлар қилиняпти. Агар келажакда мактаб ва ўқитувчилар ҳаётидан қизиқарли лавҳалар, математикага оид ўқишли мақолалар бериб борилса, нур устига нур бўларди.

Дилбархон МАНСУРОВА, Наманган вилояти Косонсой туманидаги 15-ўрта мактабнинг тожик тили ва адабиёти фанлари ўқитувчиси. Мактабда 16 йилдан буён дарс беради. Ўзбек ва тожик тилларида шеърлар ёзади. Сигир соғади, чеварлиқ қилади, хорижий тилларда қўшиқлар айтади. Бўш вақтларида кўпроқ рақсга тушишни хуш кўради.

1. Мактаб ва туманда ўтган танловдарда ғолиб чиқишимга менда кучли ишонч бор эди. Аммо вилоятда ғолиб бўламан, деб ўйламагандим. Қарангки; яхши ният — ярим давлат деганларидек, энди республика кўрик-танловида ҳам ғолиб чиқишдан умидворман.

Вилоят кўрик-танлови жараёнида дарс ўтиб, 82,7 балл тўпладим. Бунинг учун пул мукофоти беришди. Назаримда, ана шу нарсанинг кераги йўқ эди. Таассуфки, кейин ҳам мени, таъбир жоиз бўлса, пул билан «кўмиб ташлашди». Вилоят ғолиби бўлганим учун 35 минг сўм, тумандан эса 51 минг сўм соврин ажратишди. Тоифамни дарҳол биринчига чиқариб қўйишди. Яна денг, 130 минг сўмлик дам олиш йўлланмасини номимга ўтказишди. Бас, етар, деб ўйлагандим. Йўқ, «Коммуна» жамоа хўжалиги ҳам 50 минг сўм мукофот ажратди. Кўрдингизми, биз ғолибларни қандай қувватлашади. Мукофотлар учун минг раҳмат, аммо булар мен учун асосий нарса эмас.

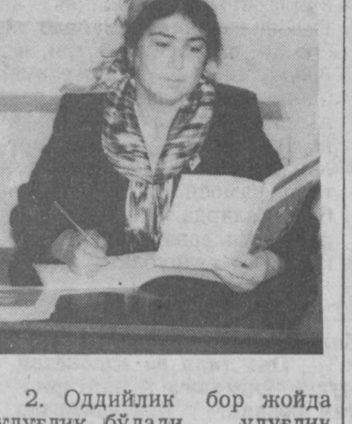

2. Оддийлик бор жойда улуғлик бўлади, улуғлик бор жойда эса албатта соддалик бўлади. Мен муаллимлардаги камтарлик фазилатини хуш кўраман. Шунингдек, гўзал ташқи қиёфа, бой ички дунё ҳам мен қадрлайдиган фазилатлар ҳисобланади.

Ўзбекистон халқ ўқитувчиси Усмонхон Хайриддинов бизнинг тумандан. Мен айтган фазилатлар домлада мужассам, десам янглишмаймак

3. Биласизми, авваллари Тожикистонда чиқадиган «Маърифат» журнали ҳамда «Омўзғор» («Мураббий») газетасини олиб турардик. Айрим сабаблар бизни улардам маҳрум қилди. Энди фақат Ўзбекистонда чиқадиган матбуот нашрларини ўқияпмиз. Шундай экан, «Маърифат» газетаси саҳифаларида тожик тили ва адабиётига оид чиқишлар ҳам қилинса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Нуринисо ЗУКУРОВА, Тошкент вилояти Паркент туманидаги 2-ўрта мактабнинг математика фани муаллимаси. Қишлоқ қизларини чеварликка ўргатади. Ҳовлисида ўрик кўчати етиштириб, қўшниларига текин улашади. Энг яхши ўқувчиларига 50—60 сўмдан стипендия ҳам белгилаган.

1. Мен 1992 йилги кўрик-танлов қатнашчиларининг чиқишларини кўриб, ўзимда ҳам шундай иқтидор ва истеъдод борлигига ишонч ҳосил қилган эдим. У ёғини суриштирсангиз, Паркентдек номи оламга машҳур тумандан узоқ йиллардан бери эл оғзига тушган бирорта муаллим чиқмаётгани қалбимни ларзага солиб келарди. Бундан ташқари, математика ўқитишни кўпчилик зерикарли дейишгача бориб етганини кўп эшитганман. Шу боис бу фанни ҳам бошқа гуманитар фанлар сингари қизиқарли қилиб ўқитиш мумкинлиги туйғуси мени безовта қилиб қўйган эди. Ана шу ният мени кўрик-танловга олиб келди.

2. Муаллим ҳам адиб. Гарчи китоб ёзмаса-да, унда юксак билим, катта иқтидор, одамларга меҳрибонлик, ақл ва заковат, ишига эътиқод ва садоқат, ҳалоллик ва тўғрилик каби хислатлар бўлиши керак. Токи, муаллимнинг сўзларидан ўқувчи роҳатлансин, уни жон қулоғи билан тингласин, унга эргашсин. Вилоят кўрик танловида иштирок этиб, худди шундай хислат ва фазилатларни пискентлик ўқитувчи Мавжудахон Маҳмудовада, янгийўллик Уринбой Рихсибоевда, бекободлик Қаюмжон Нурматовда, чирчиқлик Мамлакатхон Шукурова, Анорахон Пардабоевада кўрдим. Бундай ўқитувчилар янада кўпайиши керак.

3. Газета ўзининг ҳақиқий номини энди топди. У нафақат зиёлилар ичида, балки бутун озод юртимиз одамлари орасида ҳам зиё ва маърифат тарқатиши керак.

Истардимки, газетада ўқитувчининг обрў-эътиборини ошириш масалалари, муаллим ва жамият мавзулари кўпроқ ёритилиб борилса.

Эргаш ХУДОЙНАЗАРОВ, Хоразм вилояти Боғот туманидаги 126-лицей-интернатда информатика ва ЭҲМ асослари фанларидан сабоқ беради. Тоифаси олий. Табиат ошиғи. Турмуш ўртоғи Муборакхон ҳам педагог.

1. Кўрик-танловда қатнашиш менга ўз устимда янада кўпроқ ишлашим ва изланишим зарурлигини англатди. Бу эса ўқитувчини чинакам ижодкор бўлишга даъват этади.

2. Мактаб остонасини ҳатлаб келган боланинг тақдирига асосан ўқитувчи жавобгар.

Ёш, мустақил давлатимиз ўқитувчилари олдида иккита асосий вазифа турибди, деб ўйлайман. Биринчиси — ўқувчиларда яратувчанлик ва тафаккурни илмий асосда ривожлантириш. Иккинчиси — ўқувчиларни миллий қадриятларни ардоқлайдиган ва юксак фикрлаш қобилиятига эга бўлган даражага етказиш.

Менга ўқитувчининг билимдонлиги, янгиликка интилиши, халқ педагогикасидан фойдаланиши, иймон-эътиқодлилиги, камтарлиги, ўзлигини англай билиши каби хислатлари ёқади. Бундай фазилатли ўқитувчилар туманимизда ҳам бор. Ўзбекистон халқ ўқитувчиси Болтабой Хўжаев, Илҳом Отажонов шулар жумласидандир.

3. «Маърифат» газетаси ўқитувчининг педагогик қуролидир. У маорифчиларни бир-бирларига боғлаб, вилоятлардаги педагогик жараёнларни, халқ таълими соҳасидаги ўзгаришларни билишга ёрдамлашади, нуқсонларнинг бартараф этилишига таъсир кўрсатади.

Саҳифа материалларини «Маърифат» мухбирлари Абдусамад РАҲИМОВ, Аваз ҲАЙДАРОВ, Қуронбой МАТҚУРБОНОВ тайёрлади.

Илғор тажриба манзили

ТАШАББУСКОРЛАР

Республикамиздаги таълим рус тилида олиб бориладиган ўрта умумтаълим мактабларида ўзбек тили фанининг ўқитила бошлаганига қарийб чорак аср бўлди. Бу муддат оралиғида мазкур фанни ўқитиш соҳасида, уни дастур, дарслик ва бошқа ўқув-методик адабиётлар билан таъминлаш юзасидан етарлича тажриба тўпланди, энди бу борадаги ютуқ ва камчиликларни бир қадар умумлаштириш мумкин, деб ўйлаймиз.

Тўғри, рус гуруҳларида ўзбек тилини ўқитишга нисбатан қарашлар ҳар хил даврларда турлича бўлиб келган. Чунончи, яқин-яқинларгача таълим рус тилида олиб бориладиган ўқув даргоҳларида ўзбек тили таълимига нисбатан нописандлик билан қаралди, дарс соатларини кўпайтиришга, тўлақонли дарслик ва қўлланмалар яратишга, ўқув-кўргазмали қуроллар ва техника воситалари билан таъминлашга панжа орасидан қараб келинди.

Хайриятки, ўзбек тилига Давлат тили мақомининг берилиши, Ўзбекистон Республикаси миллий мустақиллигининг эълон этилиши, «Таълим тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг қабул қилиниши бу соҳадаги таълим истиқболига умид бахш этди. Мактабларда, ҳунар билим юртларида ва олий таълимда жиддий ўзгаришлар содир бўла бошлади, истиқлол даврига хос дастур, такомиллаштирилган дарсликлар бирин-кетин дунёга келди. Ўқув даргоҳларида ўз ишининг устаси бўлган устоз-муаллимлар ишига диққат-эътибор кучайди. Илғор тажрибаларни ўрганиш ва оммалаштириш ишлари бошланди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг йиғилишида Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек туманидаги таълим рус тилида олиб бориладиган умумтаълим мактабларида, болалар боғчаларида давлат тили ҳақидаги Қонуннинг бажарилиши, жумладан, ўзбек тили фанининг ўқитилиши масаласи кўриб чиқилди.

Йиғилишда бу соҳада Мирзо Улуғбек туманида ибратли ишлар амалга оширилаётганлиги қайд қилинди. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги мазкур туман боғча тарбиячилари ва мактаб ўқитувчиларининг иш тажрибаларини ўрганиб чиқиш ва республика миқёсида оммалаштириш ҳақида тегишли тадбирларни белгилади.

Хўш, туман ўқитувчилари оммалаштиришга арзигулик қандай юмушларни амалга ошираяптилар? Шу каби саволларга батафсил жавоб бериш учун қуйида моҳир тарбиячи Парахат Тожиева, тадбиркор педагог Нигора Икромова, ижодкор ўқитувчи Азиза Саидниёзова ҳамда кўргазмали қуроллар билан ишлаш устаси Робия Раҳимжоноваларнинг иш услубларига атрофлича тўхталиб ўтамиз.

Ўз касбининг устаси Парахат Тожиева, мана бир неча йилдирки, Мирзо Улуғбек туманидаги 137-болалар боғчасида ишлаб келяпти. Тарбиячи болаларга билим, малака ва миллий урф-одатларни ўргатишда машғулотни асосий омил деб ҳисоблайди. Шунга амал қилгани ҳолда болаларни 10—12 нафарлик гуруҳларга бўлиб, ҳафтасига икки маротаба таълим берувчи машғулотлар ўтказиб боради. Машғулотлар турли кўринишларда, болалар қизиқишлари, истаклари ҳисобга олинган ҳолда кўрпачаларда ўтириб, дераза олдида кузатиб ўйнаётганда, суратларни ярим доира бўлиб кўраётганда уюштирилади.

Парахат Тожиева машғулотларни ташкил қилишда ўйин усулларидан, халқ оғзаки ижоди, миллий урф-одатлар, ҳазил шеър, қўшиқлардан унумли фойдаланади. Болаларга ўзбек тилидаги товушларни мукаммал ўргатиш мақсадида «Жарангловчи сўзлар», «Сўзни тугалла», «Сеҳрли сўз», «Айтганимни топ!» каби дидактик ўйинларни қўллайди. Шунингдек, ўзбек ва рус гуруҳларини қўшиб, қизиқарли тадбирларни тез-тез ўтказади. Натижада болалар машғулотларда олган билимларини амалда қўллайдилар, ўзбек тилида ўзаро мулоқотда бўладилар.

Маълумки, ўзбек тили фани ҳар бир ўқитувчидан алоҳида педагогик маҳоратни, ўз устида мустақил ишлашни, кўп изланишларни талаб этади. Дарсларни пухта тайёргарлик билан, кўргазмали қуроллар, техник воситалардан фойдаланган ҳолда жонли ва мазмунли ташкил этган ўқитувчигина ўз ўқувчиларида ўқитилаётган фанга нисбатан қизиқиш уйғота олиши мумкин. Тил ўргатишнинг асосий мақсади ҳам турли хил услублардан фойдаланиб, оғзаки нутқни ўстириш, уни амалда қўллай билишдан иборат. Бу ишларда Нигора Икромовага чет тили фанини ўқитиш бўйича орттирган тажрибалари, айниқса, кейинги йилларда ўзбек тили фанининг икки гуруҳга бўлиниб ўтилиши яхши ёрдам беряпти.

Нигора Икромова ўқитувчилик қилаётган 120-мактабда бугунги кунда 8 нафар ўзбек тили муаллими фаолият кўрсатаётир. Синфлар гуруҳларга бўлинган, мактаб қошида ўзбек тили ўқитувчиларининг метод бирлашмаси ташкил этилган. Бирлашмадаги фидойиларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида рус мактаблари ўқувчилари ўзбек тили фанига ўзгача, ижобий муносабатда қарайдиган бўлдилар. Улар орасида тил ўрганишга бўлган қизиқиш кучайди. Буни дарс жараёнидаги мулоқотларда, ўқувчиларнинг оғзаки нутқини ўстиришга бағишланган мусобақаларда, турли ўйинларда, уларнинг маълум бир мавзу бўйича («Об-ҳаво», «Йил фасллари», «Дўконда», «Бозорда», «Шифокор ҳузурида», «Трамвайда» каби мавзулардаги) олиб борадиган суҳбатларида, савол-жавобларида яққол сезиш мумкин.

Кўриниб турибдики, ўқитувчи, ўқувчи ва ўқув фани ўртасидаги ўзаро муносабатларни янада фаоллаштириш ва жадаллаштириш дарс самарадорлигини оширишнинг муҳим омилидир. Бунинг учун ўқитишнинг юқори босқичида, яъни 9—11-синфларда ўқув фильмлари ўғил-қизлар ҳукмига ҳавола этилади. Бу фильмлар ўқувчиларга, албатта, биронта шоир, ёзувчининг ҳаёт йўли ва ижодини ўрганишдан олдин кўрсатилади. Ҳар бир ўқув фильми кўрсатилгач, ўқувчилардан фильм ҳақидаги таассуротларини сўзлаб беришларини сўралади. Шундан сўнг фильм юзасидан ўзаро савол-жавоблар ташкил этилади. Бу эса дарсликда берилган матн мазмунини яхшироқ тушунишга ёрдам беради. Дарсни ташкил этишнинг бу каби услубларини ҳар бир синфда турлича тарзда олиб бориш мумкин.

Муаллимнинг моҳирлиги, аввало, дарсларининг бир-биридан таъсирчан ўтишида синалади. Тасаввур қилингки, моҳир меъмор оддий ғиштлардан кўркам ҳашаматли бинолар барпо этади, нўноқ уста қўлига тушган чиройли ғиштлардан кўримсиз иморатлар қад кўтаради. Азиза Саидниёзовани эса моҳир меъморга қиёслаш мумкин. Унинг маҳорати, аввало, ўз устида ишлашида, изланишида, ишига ижодий ёндашиб, бири иккинчисидан афзал дарслар ижод қила олишидадир. Муаллима том маънода дарсни ижод этади. У дарслик саҳифаларидаги матнлардан нутқ ўстириш ва ўзбек халқининг ўтмиши ҳамда ҳозирги куни, урф-одатлари, анъаналари ҳақида маълумот бериш учун зарур ўринларини олади, йўқларини қўшади. Азиза Икромовна мудом дарс босқичларининг таълим ва тарбия сифатини оширишга ёрдам берадиган, чиндан ҳам уни таъминлай оладиган, қаловини изловчи муаллималардан.

Ўзингиз ўйлаб кўринг: эшитиш машқи — одат тусига кирган иш тури. Лекин дарсда у ўқувчиларни ўзбек халқининг тарихидан, маданиятидан, кундалик ҳаётидаги янгиликлардан воқиф этади. Ўқувчиларнинг ўзаро савол-жавобларини олинг: ушбу иш тури ҳам муаллима тажрибасида ўзгача мазмун, ўзгача самара топди: илгари болалар тайёр савол-жавобларни ўзлаштиролмай қийналсалар, эндиликда Азиза Саидниёзованинг ишнинг кўзини билиб нутқий машқларни ташкил этиши натижасида савол-жавоблардан чуқур нутқий қаноат ҳосил қилмоқдалар.

Азиза Саидниёзова — ижодкор ўқитувчи. Унинг ижодий изланишга мойиллиги, ҳар бир дарсга пухта тайёрланиши, дарсни ижодий режалаши ўз мевасини бермоқда. Туман халқ таълими бўлимидаги ижодий гуруҳ аъзоси сифатида Қори-Ниёзий номидаги ЎзПФИТИ ўзбек тили ва адабиёти бўлими мудири, педагогика фанлари номзоди Р. Йўлдошев билан биргаликда рус мактабларининг 5-синфлари учун «Ўзбек тили» дарслигини яратди.

Ўрта мактабни битирувчи ўқувчилар ўзбек тилида суҳбатдошларининг нутқини бемалол тушуниб олишлари, белгиланган ҳажмдаги ахборот материалларини ўзлаштириши, иш қоғозларини ёза билишлари, илк таржима малакаларини ҳосил қилишлари лозим. Албатта, бунга эришиш учун дарсда ўқитувчи ранг-баранг услублардан, дарснинг ҳар бир дақиқасидан унумли фойдаланади. Ўқувчининг ўзбек тилида ақлий фикрлаш қобилиятини ўстириш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бу фонетикага, грамматикага, ўқув ҳолатларига, ўйинга аҳамият берган ҳолда нутқни ўстириш демакдир. Бунга эришиш учун турли хил карточкалардан фойдаланиш керак. 121-мактаб ўқитувчиси Робия Раҳимжонованинг бу борадаги иш фаолияти ҳам ўрганишга лойиқдир.

Қисқаси, Мирзо Улуғбек туманидаги фидойи педагогларнинг иш тажрибаси шуни кўрсатадики, русий забон ўқувчиларнинг ўзбек тилига бўлган қизиқишини ошириш, шунингдек, уларнинг тил ўрганишга бўлган интилишларини жадаллаштириш учун илм масканларида ўқитишнинг турли хил услубларини қўлламоқ даркор. Шунга монанд тил ўргатиш методикасини яратиш ва ўзбек тилининг хусусиятларини, такрорланмас жозибасини тарғиб қилиш лозим. Демак, янгича мақсадга йўналган иш услубларини дарсларда ва машғулотларда қўллай билиш орқалигина жойларда ижобий натижаларга эришса бўлади.

Дилдора НУРИДДИНОВА,
Республика ўқув-методика Марказининг 1-тоифали методисти.

Суратда: тадбиркор педагог Нигора Икромова таълим рус тилида олиб бориладиган синфдаги бир соатлик машғулотини болаларни расмлар га қараб сўзлатиш услубида ўтаётир.

ҚУТЛАЙМИЗ!

Ҳурматли Фазилат Ғофурова, Саиджон Аҳмедов!

Қадимий ва навқирон Бухоро вилоятида Сизларни билмаган, илм чашмангиздан баҳра олиб, тажрибаларингизни ўрганмаган муаллим бўлмаса керак. Чунки Сизлар қирқ йилдан буён ёш авлод камолоти йўлида заҳмат чекиб келаяпсизлар.

Қутлуғ айём кунларингизда Сизларга сиҳат-саломатлик, ишларингизда омад тилаб қоламиз.

Ҳамкасбларингиз, шогирдларингиз.

Ҳурматли Ҳақберди Ўтаев!

Қирқ йилдирки, ёшларга сабоқ беришда туманимиздаги барча педагогларга ўрнак бўлиб келаяпсиз. Таълим-тарбиянинг янги қирраларини жорий этиш билан бирга, ўттиз йилдан буён жамоага раҳбарлик қилиб, кўплаб шогирдлар етиштирмоқдасиз.

Туғилган кунингизга олтмиш йил тўлиши муносабати билан чин кўнгилдан муборакбод этамиз.

Самарқанд вилояти Булунғур туманидаги 32-мактабнинг муаллимлар жамоаси.

Қадрли Тангир Сатторов!

Сизни истеъдодли олим, эл-юрт эъзозидаги олижаноб инсон сифатида ҳурмат қиламиз. Сиз масъулиятли фаолиятингиз билан истиқлол мафкурасини яратишда, талабалар онгида миллий қадриятларга меҳр уйғотиб, ватанпарварлик туйғуларини шакллантиришда фидойилик намунасини кўрсатмоқдасиз.

Бугун ҳаёт чорраҳаларида 50 ёшни қарши оляпсиз. Сиздек меҳри қуёш устозимизни дилдан қутлаймиз. Сизга мустаҳкам соғлиқ, ижодий ишларингизга катта ривож тилаймиз.

Самарқанд вилояти илмий-маърифий уюшма аъзолари.

Обуна—94

ҲАМ ҚАРЗ, ҲАМ ФАРЗ

Феруза МУҲАМЕДОВА, Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти тил ва адабиёт кабинетининг мудири, услубиётчи:

— Сўнгги пайтларда нархнавонинг ошиб бориши, қайси соҳада бўлмасин, айрим муаммоларни келтириб чиқараётгани барчага маълум. Бу, албатта, маънавий бойлигимиз ҳисобланган матбуотга ҳам ўз таъсирини ўтказмоқда. Авваллари ўзим энг камида 6—7 тадан рўзнома ва ойномага обуна бўлардим...

Шундай бўлса ҳам, бу йил имкониятимга қараб иккита газета ва битта ойномага обуна бўлдим. «Ўнта бўлса, ўрни бошка...» деганларидек, «Маърифат» биз ўқитувчилар учун ҳам методик, ҳам маънавий озуқа берадиган бирдан-бир маслаҳатчимдир. «Маърифат»-га ёзилиш, айниқса, ўқитувчиларга ҳам фарз, ҳам қарз. Мен «Маърифат» газетасини ўқимаган муаллимнинг яхши дарс ўтишига ишонолмайман.

Шунингдек, «Маърифат»нинг заҳматкаш таҳрир ҳайъатига битта таклифим ҳам бор: севимли рўзномамизда «Дарсларни кузатганда», «Машъалларимиз», «Аждодларимиз тарихидан» рукнлари остида муҳим материаллар, қизиқ рли ва мазмунли дарс намуналари бериб борилиши келгуси йилда ҳам давом эттирилса, нур устига нур бўларди.

⊙

Мовлуда ОБИДОВА, 230-мактаб илмий бўлим мудири, биринчи тоифали математика ўқитувчиси:

— Вақтли матбуот нашрлари ҳамиша халқ ойнаси бўлган. Шунинг учун биз ўқитувчилар газеталардан шу куннинг долзарб масалалари, ахлоқ ва одобга доир мақолаларни ўқиб, илғорларнинг иш тажрибасидан манфаатдор бўлиб, ўз иш фаолиятимизда самарали фойдаланиб келганмиз.

Бу йил ҳам жамоамиздаги илғор ўқитувчиларимиздан Қобил Толипов, Жумабек Тошпўлатов, Зулфия Ҳожиева, Зулфия Маҳкамова, Дилбар Турдиматова, Фотима Жалолова, Мамлакат Набиева, Нодира Умаровалар биринчилардан бўлиб «Маърифат» газетаси, «Ўзбек тили ва адабиёти», «Бошланғич таълим» каби ойномаларга ёзилдилар.

Хуллас, жамоамизда келгуси йил учун обуна қизғин давом этмоқда. Шу ўринда бизда ҳам бир таклиф бор: рўзномамизда математика, физика ва ЭҲМга доир материаллар, намунали дарс таҳлиллари тез-тез бериб борилса, айни муддао бўларди.

Туроб ҚИДИРАЛИЕВ.

БОЛАНИНГ ТИЛИ ШИРИН

БОҒЧА ОПА БЎЛИНГ

Уч ёшли Алижон ойисига деди:

— Ая, сиз ҳам боғча опа бўлинг?!

— Нега энди, — қизиқсиниб сўради ойиси.

— Сиз боғча опа бўлсангиз, мен ҳам Ақмалга ўхшаб ҳар куни ҳар хил ширинликлар еб юрардим-да!..

⊙

БОШҚА КЎЗИМ ЙЎҚ-КУ!

Қишлоқдаги бувисиникидан қайтиб келган қизидан онаси сўради:

— Айт-чи, Дилноз, мени қайси кўзинг билан соғиндинг?

— Ўнг кўзим билан.

— Акангни-чи?

— Чап кўзим билан.

— Дадангни-чи, дадангни соғинмадингми?

— Ахир бошқа кўзим йўқ-ку, — ҳозиржавоблик билан деди Дилноз.

⊙

БИР ЎЗИ ЕБ ОЛГАН

— Шавкатжоннинг тили бирам ширинки, — қўшнисига мақтанди она, — нақ бол томади-я.

Онасининг гапини эшитиб турган Шуҳрат гапга аралашди:

— Дадам олиб келган шоколадни унинг бир ўзи еб олган-да.

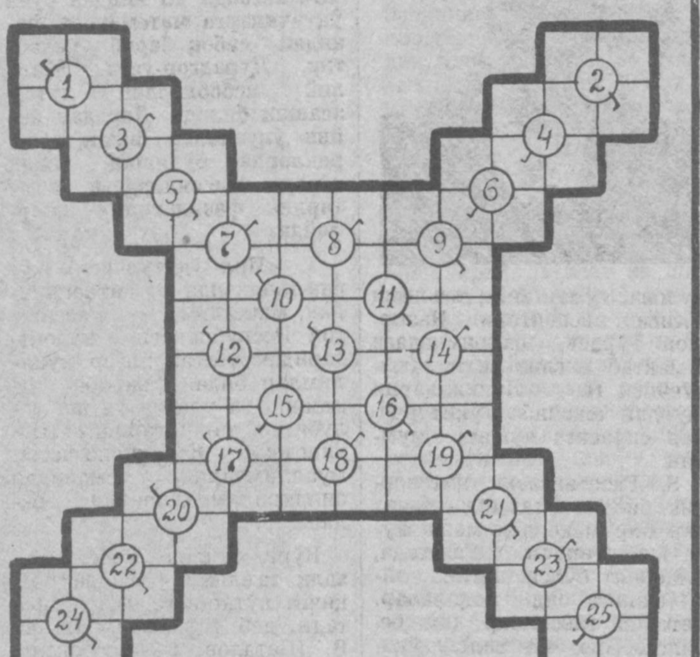

КИМЁ КРОССВОРДИ

Ушбу кроссворд тўрт ҳарфли сўзлардан иборат бўлиб, у белгиланган катакдан бошлаб соат стрелкаси йўналиши бўйича ёзиб чиқиш йўли билан ечилади.

1. Тўйинган углеводород. 2. Қизил қўнғир рангли суюқлик. 3. Натрий карбонатнинг турмушдаги номи. 4. XIX аср француз кимёгар олими номи. 5. Анорганик бирикмаларнинг тури. 6. Машҳур инглиз кимёгари. 7. Бўрнинг бирикмаси. 8. Домна печининг пастки қисми. 9. Электрод. 10. Планета номини олган элемент. 11. Кислороднинг аллотропик шакли. 12. Нейлон толасининг бошқа номи. 13. Ҳавонинг асосий қисми. 14. Атомнинг марказий (асосий) қисми. 15. Ҳажм ўлчов бирлиги. 16. Энг актив металлмас. 17. Галоген. 18. Бир миллилитр эритмадаги эриган модданинг граммлар сони. 19. Қаттиқ ёқилғи. 20. Энг қаттиқ металл. 21. Инерт газ. 22. Кимёвий элементнинг энг кичик зарраси. 23. Заҳарли газ. 24. Кремний диоксиднинг табиатдаги кўриниши. 25. Кальцийнинг бирикмаси, тиббиётда ишлатилади.

Тузувчи: *Жўрабек* ЭШОНҚУЛОВ,
Самарқанд туманидаги 25-мактаб ўқитувчиси.

САНЪАТГА БАҒИШЛАНГАН УМР

Бугунги кунда ўзбек миллий қўшиқларини маромига етказиб куйлаш, куйларни тингловчи юрагига етказиб бериш бир санъат. Бу санъат ва уни яратувчилар ҳамиша халқ эъзозида бўлиб келганлар. Шунинг учун кекса санъат усталарини тинглай олиш, уларни ардоқлаш, оқибатли бўлишни ёшларимизга ўргатиш биз ўқитувчиларга катта вазифа юклайди. Ўқитувчи-устознинг маҳорати ўз шогирдини ҳар бир ишни бажаришга мажбур этишда эмас, балки уни бу ишни ўз хоҳиш-иродаси билан тушуниб, қувонч билан адо этишга рағбатлантиришдадир.

Ферузахон Содиқова ана шундай моҳир устозлардан бири.

У 1939 йили Тошкентда мусиқачилар оиласида таваллуд топган. Отаси Толибжон Содиқов (1907—1957) Ўзбекистон халқ артисти, бастакор, дирижёр, республикамиз мусиқа санъатига катта ҳисса қўшган санъаткор. Шунинг учун бўлса керак, Феруза ёшлигидан мусиқа санъатига ҳавас қўйган, мактабда ўқиб юрган кезлари даёқ Москвада ўтган ёшлар ва талабалар фестивалида лауреат бўлиб қайтган. 1958 йилдан Тошкент давлат консерваториясининг тайёрлов курсида таҳсил олган ва шу кезлари жарангдор овози ва мусиқага бўлган фидойилиги уни Навоий номидаги опера ва балет академик давлат катта театри саҳнасига етаклаб келган. Бу ерда кўпгина операларда иштирок этган. 1959 йили Москвада ўтган Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунларида Т. Содиқов ва Б. Зейдманнинг «Зайнаб ва Омон» операсида Ҳури, С. Юдаковнинг «Майсаранинг иши» операсида Ойхон ролларини маҳорат билан ўйнаган. Бир неча концертларда қўшиқчилик қобилиятини намоён этган. 1963—64 йилларда Тошкент давлат консерваториясида ўтказилган республика ва Ўрта Осиё қўшиқчилар танловида лауреат бўлган.

Кейинчалик, 1965 йилдан бошлаб ёшларга қўшиқчилик санъатидан мураббийлик қилиш ниятида Тошкент педагогика (ҳозирда Ю.Ражабий номидаги) билим юртига ишга келади. 1969—70 йилларда шу ерда бўлим бошлиғи вазифасида ишлайди. Самарали иши ва қўшиқчиликдаги маҳорати, кўпгина концертлардаги иштироки эвазига бир неча марта Ўзбекистон Халқ таълими вазирлигининг Фахрий ёрлиқлари, ташаккурномалари билан тақдирланади.

Ёшларга таълим-тарбия беришдаги фаоллиги учун Ферузахонга «Халқ маорифи аълочиси» нишони ҳам берилган. Оиласи ҳам санъатга ҳавас қўйганлардан. Икки қизи санъат соҳасида фан номзоди...

Ферузахон Содиқова бугунги кунда ҳам санъаткор-педагог сифатида ёш санъатсеварларга мусиқа сирларидан сабоқ бериб келаётир.

Бахтиёр АЗИМОВ,
педагогика фанлари номзоди.

МАКТАБДА ҚУШЛАР БАЙРАМИ

Яқинда Тошкент туманидаги «Тошкент» жамоа хўжалиги ҳудудидаги Ҳабибулла Абдуллаев номидаги 2-ўрта мактабда «Қушлар куни» байрами ўтказилди.

Байрам тантанасини мактаб директори, халқ маорифи аълочиси Ашрафхўжа Ҳасанов қисқача кириш сўзи билан очди.

— Она тили ва адабиётни чуқур ўқитишга йўналтирилган бизнинг мактабимизда синфдан ташқари тадбирларнинг тез-тез ўтказиб турилиши, — дейди А. Ҳасанов, — ўқувчиларимиз билимларини мустаҳкамлаш ва кенгайтиришга хизмат этибгина қолмай, балки уларни табиатнинг бебаҳо бойлиги бўлган турли-туман ўсимлик ва ҳайвонларни, қушларни авайлаб-асраш, табиатни севиш руҳида тарбиялашга ёрдам бермоқда.

Анжуманда биология ўқитувчиси Баҳодир Исмоиловнинг қизиқарли маърузаси тингланди.

Шундан сўнг саккизинчи синф ўқувчилари иштирокида ташкил этилган «Қалдирғоч» ва «Булбулча» командалари ўртасида синфда олган билимларини синаш мақсадида ўзаро беллашув бўлиб ўтди. Бунда ўқувчилар табиат қўйнидаги қушларнинг турли-туманлиги, тузилиши, ҳаёт кечириши ва бошқа хусусиятларини акс эттирувчи маърузалар, шеърлар, топишмоқлар, турли хил бошқотирмалар билан ўз кучларини синаб кўрдилар. Шунингдек, ҳар иккала команда аъзолари ўз қўллари билан тайёрлаб келинган фотоальбомларини, деворий газеталарини, қуш инларини ҳайъат аъзолари диққатига баҳолаш учун тақдим этишди.

Беллашувда «Қалдирғоч» командаси аъзолари ғолиб деб топилиб, муносиб тақдирландилар.

С. РИЗАЕВ.

Республика ўқув-методика Маркази фахрий педагоглар жамоасининг раиси Ш. Гадойбоевга опаси

Умриниса

АБДУҚОДИР қизи

вафот этганлиги муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги,
Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси
Марказий қўмитаси.

Бош муҳаррир: Саъдулла ҲАКИМ
Таҳрир ҳайъати:
Умида Абдуазимова, Ашурали Аҳмедов,
Алишер Каримов, Ғаффор Маннопов,
Абдулла Орипов, Тотлимурод Отамуродов, Маҳкам Раҳмонов,
Маҳмуд Саидаҳмедов, Баҳром Қодиров, Бегали Қосимов,
Абдусами Ҳақбердиев /масъул котиб/.

МАНЗИЛИМИЗ:
Тошкент, 700083,
Матбуотчилар кўчаси, 32
ТЕЛЕФОНЛАР:
масъул котиб — 32-54-17,
хатлар ва оммавий ишлар
бўлими — 32-55-58.
ИНДЕКС: 64595.

Рўйхатдан ўтиш тартиби №000040.
Ўзбекистон Республикаси Президенти
Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси
ҳузуридаги "Шарқ" нашриёт-матбаа
концерни.
Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси,
41-уй.

Буюртма Г—653 91379 нусхада босилди, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти 20.00. Босишга топширилди 20.30 1 2 3 4 5 6.